

Las Dietz drollas de Damas

Somari

Editorial	p. 1
Lo sopar darrèr la duna	p. 2
Las vendémias.....	p. 3
Las mamàs	p. 3
Entressenha	p. 4
La sàlvia	p. 4

EDITORIAL

Un còp èra dètz lòlas qui avèvan decidit de seguir un camin tot traçat. Mes qu'avèvan activitats pas hèra espelitantas. Alavetz jo, Patrici, que las èi sortidas d'aqueth mau-som tà las formar e ne'm hè pas dòu, pr'amor be son vertadièrament... Dròllas de Damas !

Après sonque tres dias amassas qu'avem notat que la nòsta còla qu'ei compausada de diferentas personalltats. Mauaisit de tribalhar dab personas que ne coneishem pas. Qu'èm dètz hemnas dab un caractèr hòrt...

Dètz faïçons de véder las causas, dètz faïçons de las víver, dètz faïçons de parlar l'occitan ... dètz Dròllas de Damas !

Aqueth jornau que vòu amuishar la mixitat de la nosta lenga e tad aquò lo titol que hè la part bèra a un parlar, lo lemosin, qui n'ei pas hèra present dens la formacion mes qui enrequeish la nosta cultura.

Sofia Vialade e Sandrina Montheil Casanave

Adara en presentacion oficiala :

La redaccion de las dietz Drollas de Damas

Lemosin

Alina Merigot (lemosin)

Mieidia Pirenèus

Carolina Simon (gascon)

Laurença Amoura (lengadocian)

Magali Comby (lengadocian)

Lengadoc

Adelina Comes (lengadocian)

Anaïs Blanc (lengadocian)

Joana Jouvès Lara (lengadocian)

Sofia Vialade (lengadocian)

Aquitània

Laëtítia Faure (lengadocian)

Sandrina Montheil Casanave (gascon)

Jornal a gratis, d'escampar pas per carrièra
APRENE, MVA, n°116. General Margueritte, 34500 Besièrs
tel 0467287536
aprene@aprene.org – <http://aprene.org>
Responsable de publicacion: Patrici Baccou
Cap redactora : Laëtítia Faure Mesa en pàgina : Carolina
Simon e Sandrina Montheil Casanave
foto-montatge: Mirelha Fornengo

Que'vs desirem ua bona lectura e hètz beròi !

Un sopar darrièr la duna

Aprèp una brava jornada de trabalh au centre de formacion, decidiguèrem d'anar se pausar a la plaja e partajar saucisson, jambon, tomatas e melons sortits del saqueton. Emb lo conselh d'una filha dau ranvers artiguèrem. Destinacion: lo brave espaci sauvatge e protegit de las Orpellièras.

Mas de'n prumier foliá trobar la mar, l'auvissiam mas la vesiam pas.
Chamina que chaminaràs, trantalhèrem un brave moment demest los sendarèus tortuós, las saladèlas, los ajoncs e los tamaris, troberem finfinala l'endrech plan crane!!
Aquí davant nosautras... una duna.
E en naut de la duna ...que veguèrem : la mar ... meravilhosa, espectaculara, blua, subrebèla.

Coma de mainatges o bentot coma la Pamela Anderson se nejeram a còr perdut dins la mar... mas nonmàs los pes... perque era gelada !

Emb lo ventre rebonbit, avem remirat lo solelh entrant.
A la tombada de la nuech, lo seren nos ganhet. Emplidas de fisança, nos veiquí partidas per tornar au fogier. 'ribadas a la cima de la duna ; la nuech era devenguda mai que mai negra e las erbas mai que gigantassas. Los sendarèus seran enquera mai boèirats. Quau boiradís !
Onte es la veitura ?
Aquí una "drolla de dama" desgaina pitit a pitit sa lopiòta (cf. pagina 14 dau catalògue de decathlon - estiu 2010).

Au doç zinzonadís de la molineta de la lopiòta, taschèrem moien de tornar trobar lo bon chamin :

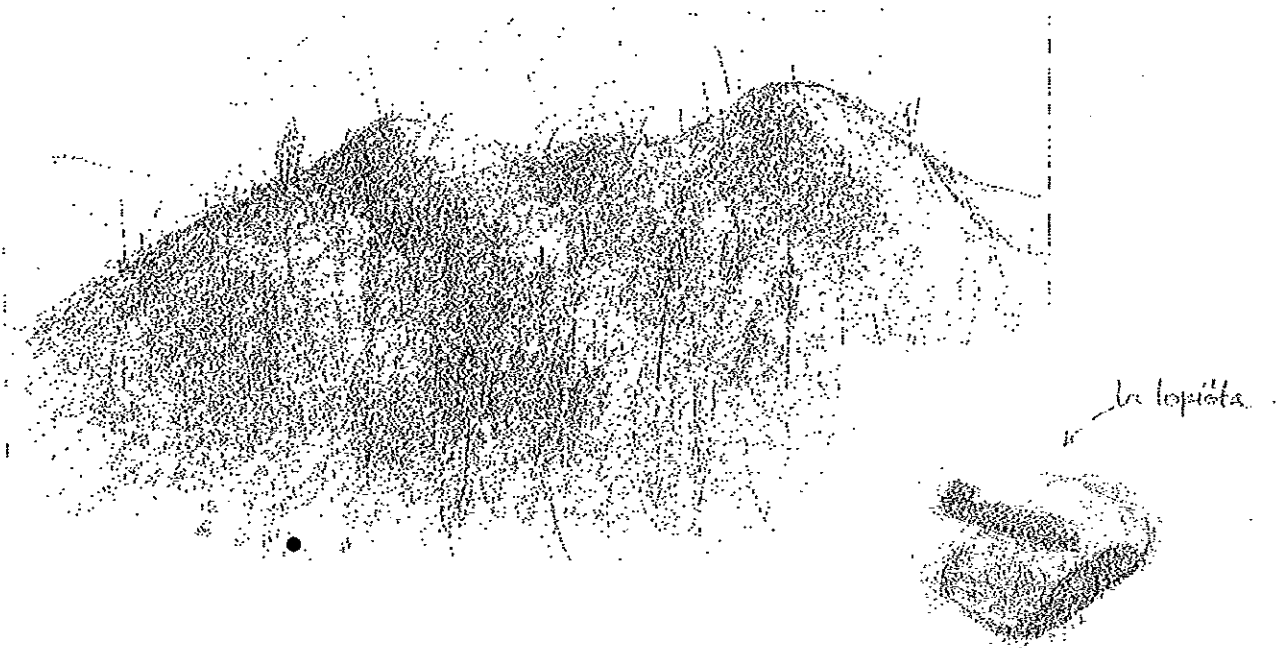
- "- A drecha,
- a gaucha,
- non tot drech...
- Bon que fasem? "

Sem 'nadas tot drech au bèu mitan de la savana "biterroise" ! Per fortuna nos demorava de las sobras dau cassa-crota a dos euròs...

Qu'es'quí que lo crane Charli 'ribet sus son brave chavau blanc...
Brave mercés a la lopiòta !

La moralitat de l'istòria es que una bon calandrin dèu jamai sortir sens sa troça de subrevita :
lo cotèu, lo telefonet, lo G.P.S e ... la lopiòta !

Escrit en lemosin per Alina Merigot Samouillan, Laëtitia Faure, Laurença Amoura, Magali Comby, Sofia Vialade e la còla

Il·lustracions de Magali Comby

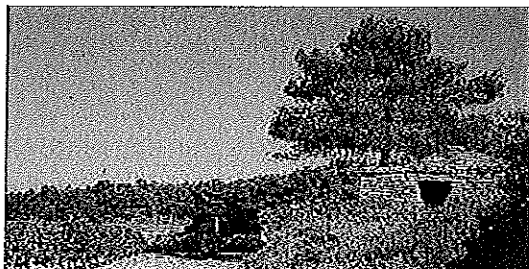
Las vendémias

Aprèp una annada de preparacion, los vinhairons començan las vendémias, malgrat lo fait que plan de vinhas s'arranquen dempuèi d'annadas.

Pichòta definicion de çò qu'es una vendèmia : es la recòlta del rasim destinat a faire de vin. Per aquò cal que lo rasim siá al bon degrà de maduretá. A partir d'aqueste moment, pòdon començar las vendémias, que devon pas durar tròp longtemps per que los rasims pòriscan pas.

Parlam de las vendémias mas nos cal parlar tanben un pauc de las capitèlas qu'èran feitas pels vinhairons o pels pastres per se protegir del temps marrit.

Son d'ostals pichons bastits de pèiras secas. Son estats bastits amb de pèiras amassadas sus de parcelas ont fasián venir las vinhas. Eran d'abitacions d'un jorn, frescas en estiu e abrigadas l'ivèrn. Cal pas cercar dins una capitèla de fusta o de fèrre... Son estadas bastidas per s'assetar, e pas forçadament per dormir...Fan partida de l'istòria, la dels vinhairons e de lors mestiers.

Escrit en lengadocian per Carolina Simon e Anaïs Blanc

Las mamàs en còla

Sèm quatre mamàs de sèt drolletas de 18 meses a 8 ans. Avèm causit de seguir la formacion de regenta de calandreta tot en saupre que ... tot aquò va bolegar un fum de causas...

Avèm pas esperat d'èsser aquí per emplegar la lenga d'òc ambe nòstras drolletas. Cantam de breçairòlas, legissèm d'istorietas, las dròllas se son inventadas lors braves francitans ...

Descubrissèm un novèl sentit de libertat : pas mestièr de far lo trabalh de l'ostal, n'aprofieciam per passar una serada a la mar entre filhas. Mas ça que là, avèm una manca vertadièra : pa's aver degun ambe qual se far de papolhetas !

Tastam lo plaser de dormir tota la nuèch sens se desrevelhar (mas foncciona pas totjorn ...) e d'ausir pas 1000 còps per segonda : « mamà, mamona, manoneta, mamààààààààààn, mummy ». Sèm estadas suspresas de l'espelida d'una complicitat entre las mamàs de la còla qu'ora avèm partejat lo tristum vengut aprèp qualques lagremas al telefonèl o al « chat » videò.

Abans de s'enanar, avèm fach un brave fais de trabalh... :

-per trapar los que las gardan : lo papà, lo tonton, la tatà, la tati, la mameta, lo papet, lo vesin, la vesina, coneguts o inconeguts (!) ...,

-per inventar d'aisinas per rendre mens pesuga la « vita vitanta » (en lemosin dins lo tèxt).

...Dins las discutidas ambe las drolletas avèm desplejar la tièra dels profièchs e de còps que i a, avèm un bricon desbrenbat de dire los inconvenients.

Cossí tornarem trapar lo temps perdut amb elas ?

Pantaissam lo moment ont tornarem trobar nòstras petitonetas pichonetas per las chapar de potons.

Aprofiechar lo mai sovent possible de s'empegar las unas las autras de potonejadas e de calinejadas.

Lor menar de sovenirs espigats d'aicí d'ailà.

Quand tornèrem, d'unas èran à esperar ambe d'uèlhs pampalhetós, las autras fasián lo pòt ...

Avèm tanben tremolat per la jornada de la díntrada, d'una d'entre nautres s'escapèt per i anar, e demorèt per agachar la filha al canton ... pel fenestron, mentre que las autras migravian, per res.

Aprèp qualques jorns, assentissèm que pòdon far sens nautres e que tot sembla plan pel moment a l'ostal ...

Per acabar daissèm la paraula a las dròlletas que dison : « Maman elle s'en va à l'école des maîtresses ».

A Pyrène, Serdane, Mia, Luce, Aude, Angélie, Mélla.

Escrit en lengadocian per Alina Merigot Samouillan, Joana Jouvès, Laurença Amoura, Sofia Vialade

ENTRESSENHA:

Un grop de tolosencs de diferents asuèlhs a trabalhat a escriure un lexic de mots de subrevida, per se petaçar un còp que los novels venguts arriban a Tolosa. La mager part dels mots son tirats de l'occitan, d'autres son venguts amb los pòbles d'immigrants. Aquesta mescla es una riquesa que colora la realitat locala. Vaquí l'adreça electrònica per anar lo descobrir e tanplan apondre los mots vòstres...

<http://occitanet.free.fr/tolosan/lexique.htm>

Escrit en lengadocian per Joana Jouves

La sàlvia

Pichon conselh de femnòta

« Qu'a de sàlvia dins son jardin a pas besonh de medecin »

La sàlvia èra una de las plantas salvatritz del edat mejana, reconeguda per los Chinèses qu' escambiavan contra lors fuèlhas de té las mai preciosas.

Louis XIV n'aviá fach sa tisana de predileccion. Los grècs, los romans e los arabs l'emplegavan coma tonic e coma compressa contra las mossegadas de las sèrps. Al sègle XVI lo botanista Jacob tabernae Montanus conta que las fèmnas egipcianas ne bevián per la fertilitat. Al sègle XVIII la sàlvia servissiá de cigaretas pels asmatics tre los primièrs pollens.

La planta èra associada a l'immortalitat e la longevitat.

D'unas amerindians ne fasián una pomada a basa de graissa d'ors per la pèl. Se servissián tanben de la planta per purificar de luòcs, de mond e d'eveniments. Es utilizada contra las verrugas e a de propietats antibioticas.

Conselh de fachilièra

Se vòletz qu'un desir se realize, escrivètz sus una fuèlha de sàlvia lo vòstre desir, puèi trissatz lo tot amb lo piston e botatz aquò jos lo vòstre cabecièr per tres nuèchs de seguida. Se pendent aquestes tres jorns somiatz de vòstra desirança, se materializarà. Si que non enterratz los rèstas dins lo sòl per qu'aquò vos marque pas mal.

Conselh de fadarèlas

Doas fadarèlas se trapavan, l'una a la Baumassa e l'autra a la Bauma de Virasèls. Una comunicava l'autra e li disiá : « fadarèla, fadarèla, que, que te fagan, que te digan, desveles pas jamai lo secret de la sàlvia.

Recèpta de femnòta

Lo vin de sàlvia
75cl de vin blanc (chardonnay)
100g de mèl
6a8 fuèlhas de sàlvia

Caufar una partida del vin (30cl.)ambe la mèl e la sàlvia ciselada, un còp plan caud (mas pas bolhit) copar lo fuòc, cobrir, daissar infusar 15mn.

Mesclar ambe lo demai del vin e daissar pausar 24 oras al frèsc.

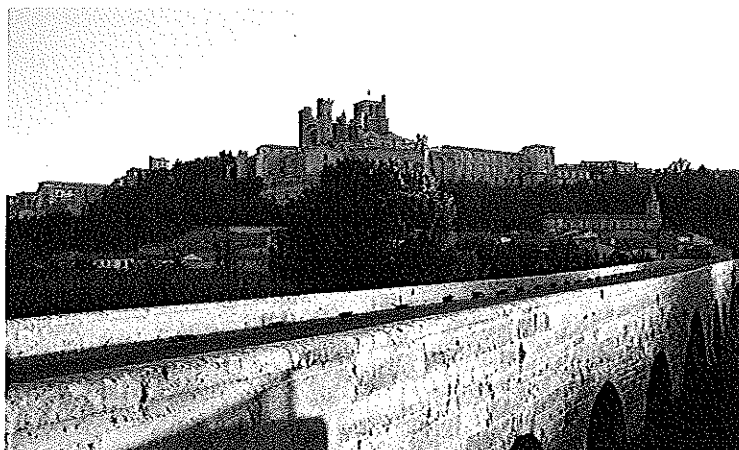
Filtrar e conservar al frèsc.....Bon aperò!

Escrit en lengadocian per Adelina Comes e Magali Comby

Las Dietz drollas de Damas

Somari :

Editorial.....	p.1
Nissan: Enseruna.....	p.2
Lo gat.....	p.2
Mission patrimoniala.....	p.3
Lo brevari d'amor.....	p.3
Un camison natural.....	p.4

EDITORIAL

Aquel jornal es a queste còp virat cap a la descobèrta de la vila de Besièrs. Passejadas dins la vila e a l'entorn foguèron lo tèma de nòstras primièras setmanas dins l'encontrada. Las «dietz drollas de damas» forfolhèron los mendres recantons per descobrir la vila del camèl.

*Lo camèl !?! Quina suspresa !
Dintram dins la legenda...*

Sant Afrodisi èra vengut d'Egipta amb son camèl. Èra lo primièr evesque de Besièrs e portava la paraula crestiana. Un jorn, crosèt de mond malfasents que li copèron lo cap. Sant Afrodisi tombèt mas se quilhèt sul pic amb son cap a la man. Caminèt dins la vila coma aquò fins a la capèla Sant-Pèire. Son camèl foguèt pres en carga per los estatjants e dempuèi lo simbòl de Besièrs es lo camèl. Cada an, festejam lo camèl dins la vila tota.

Provèrbi:

*« De qu'es Besièrs sens lo Camèl ?
Pas qu'una gròssa pèira sens cap de mèl ! »*

Jornal gratuit, d'escampar pas per carrièra
APRENE, MVA, n°116. General Margueritte, 34500
Besièrs - tel: 0467287536
aprene@aprene.org – <http://aprene.org>
Responsable de publicacion : Patrici Baccou
Cap redactora : Laurença Amoura
Mesa en pagina : Alina Merigot Samouillan
Fòtos : Patrici Baccou e Magali Comby

*Escrich en lengadocian
per Sofia Vialade & Laeticia Faure*

Enseruna

Del temps de la formacion nos sèm passejats a l'oppidom d'Enseruna. Un dels primiers vilatges del Lengadòc occidental, classificat en 1929 al patrimonni, long de 750 m, larg de 250 m e naut de 120 m, comptava 10.000 estatjants.

Un edp ennaut la vista es remirabla, vesèm la mar, las montanhas del Caròs e l'estanh de Montadè que s'expandís coma un solelh. L'estanh foguèt assecat a l'Edat mejana (sègle XIII) per de monges per ne far de pèças de tèrras cultivadas. Descopatge geometric perfidèch qu'evòca los rais d'una ròda de las bèlas, 430 ectaras. Detz rècs dont tres principals sonats « Maires » converjon al « redondèl » : rèc circulari que collècta las aigas que se voidan dins la « granda Maire » (aquaducte) que passa dejós tèrra cap a Poilhas. Es en 1974 que foguèt inscrich al titol de sit pintoresc del departament d'Erau.

Sul sit de l'oppidom podèm veire un fum de silòs cavat dins la tèrra, puèi que foguèron remplaçats per de doflas en terralha. S'i trobèt d'objèctes de totas menas: fibulas, lampas d'òli, terralhas, monedas, jòias, esplechès...

Pichòta istòria d'Enseruna :

Iaguèt tres periòdes d'ocupacion. Un primier periòde indigèna amb los Ibèras e los Liguras puèi un second periòde d'influéncia Celta e Grèga. Apuèi la passa romana, la populacion davaldèt dins la plana.

Escrich en lengadocian per Sofia Vialada, Magali Comby, Carolina Simon.

Lo gat

Animau sacrat d'Egipta anciana, lo gat qu'ei uei un estar sia adorat sia detestat.

Lo gat qu'estó longtemps considerat com un simbèu deu diable, puish que tornè préner ua plaça d'animau domestic dens l'ostau au sègle XVIII.

Qu'a dab eth un imatge d'infidelitat, de faussetat, d'egoisme, de solituda, d'independéncia, d'ingratitude, de marcaire de territòri, ... Mes un gat, qu'ei sustot un companhon vertader qui'ns vien véder quan èm malauts, malurós o angoishats.

Mantuns estudis qu'an amuishat lo plan hèit deu ronnet suus òmis e los scientifics que l'utilizan tà suenhar personas sia estressadas, sia dab malaudias cardid-vascularias.

Com pròva que'us podem parlar de Dewey, un gat american qui demorava dens ua bibliotèca e qui apatzava los mainats qui ne suportavan pas lo contacte dab las personas.

Pas besonh d'anar dinc a America, que sufeish d'anar au musèu de Besièrs e, aciu, que poderetz encontrar un berdi gat blanc e ros qui profieita de las bailadas dens visitaires.

De mei, si anatz a Enseruna qu'averetz dilhèu l'escadença de véder ua gata blanca e negra qui's passeja au miei dens vestiges.

« Qu'ei mauaisit de gahar un gat negre dens ua pèça escura, sustot quan n'i ei pas » (arreproèr chinés)

« Pòc impòrta que lo gat sia gris o negre per tan que g'aha las mirgas » (arreproèr chinés)

« Ne hasètz pas com un gat qui escon las soas urpas » (arreproèr malgach)

« Jetar lo gat a las camas de quauqu'un » : provocar embarràs (expression francesa)

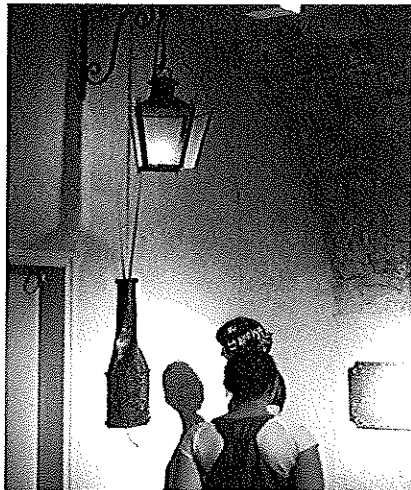
« De har pishar un gat per la pata » : se ditz de quauqu'arren de hèra acide (expression normanda)

Escrut en gascon per Adelina Comes, Carolina Simon e Sandrina Montheil Casanave

Mission patrimoniala

Lo dijúds 2 de septembre 2010, las dietz drollas de damas farfolhavan dins la charrièra Viennet tafas de las mirguetas, a la ganetada de l'afar dau sègle...

Aganidas de saber, una'pelet lo de mai de la brigada per li far veire 'na chausa mai qu'estranha. Veiqui coma se debatet l'afar: Erian charrièra Viennet, un parasolelh ataqet arnhosament una agenta. Qu'es aquí que la paret nos sautet aus uèlhs: dessus se quilhet una chausa negra en ferralha emb d'una pita pòrta e una mena de chamindia au dessus !

Quò qu'es quò qui ?

Chaduna balhet d'ipotesis :

Una boistia de lettras, un forn a pizza, una chamindia, la sortida de la chamindia d'un fornet, una boistia per escujar las claus... o benlèu la gàbia d'un auseu...

Ne'n sabem ren !

La rechercha d'indicis nos portet au musèu besierenc.

Dau temps de la visita una cridada trundissenta lironet dins la tranquila quietuda de l'endrech.

Visatz n'i a enquera un aquí !

Redde e ben la brigada s'agallhet a l'entorn de Patrici : Mas ne sem pas mai avançadas. Ne'n sabem ren de çò que quò's ! Laidonc, fasem una sonada a testimònis per nos assabentar sus'quel afar plan misterios.

Equ'es plan seriós ! Jamai n'avem vist aquò dins degun autre lude.

Escrìch en lemosin per Laètitia Faure, Adelina Comes, Sandrina Montheil Casanave, Alina Merigot

Lo BREVIARI D'AMOR :

Se coneissètz pas aquel obratge vos convidam absolutament de legir la seguida:

Es un dels primièrs libres escrich en occitan e avèm l'astre de n'avèr una còpia al C.I.R.D.O.C..

Lo breviari d'amor es un cap d'òbra de 37 000 vers realizat a la fin del sègle tretze. Aquel obratge es pas un roman ni mai un poèma ; lo prepaus de l'autor èra de notar las coneissenças d'una epòca tota, dins una mena de primièra enciclopèdia.

Mafre Ermengaud, un òme de lei, auria rebut una comanda d'un borgès catalan. Auria fach realizar l'òbra a Besièrs dins un talhièr 'laïc', onte trabalhavan probablament de copistas, d'illustrators e de coloristas (un per color).

Existirián sèt versions d'aquel obratge, la mai preciosa demòra a la bibliotèca de Sant Petersburg. Lo libre qu'avèm a Besièrs n'es una reproduccion perfiecha.

En 1288, l'autor banhava dins la repression religiosa contra los eretics. L'inquisicion èra ferotja. Qu'èra l'espòca ont las produccions dels trobadors començavan de demesir perque las corts del miègjorn començavan de desflorir.

Podèm veire una pagina d'illustracion que representa la Dòna al mitan. Dins la filosofia de la Fin'amor, es ela que comanda tot çò que tòca a l'amor en general. Aquel imatge es pron complex e se pòt interpretar de mantun biais.

Una interpretacion possible poiriá èsser de veire una confrontacion entre la fin'amor e las valors crestianas. Aquela femna qu'es entre dos arbres sembla a... Maria. Al dessus de son cap se tròba lo Sant Esperit. Dos arbres l'entoran. Un a son esquèrra amb la camba verda, que simboliza la riquesa e pòrta las valors dels trobadors (coma la libertat de l'amor). Aquestas valors tòrnan botar en question tota l'organizacion de la societat feodala ont lo maridatge èra la basa de tot.

L'arbre a la camba rossèla qu'es a dreita pòrta las marcadadas de las valors crestianas. Lo rossèl simboliza la traïson e marcarà la voluntat de l'autor de criticar la glèisa dins son biais de portar las valors crestianas.

Avèm causit de detalhar aqueste imatge que nos a mai pertocat, la totalitat dels sabers contenguts dins aqueste obratge es tan rica que ne negrejarìam de paginas... Vos balham en modestia çò qu'avèm retengut d'un entreten apassionant amb lo Felip Hammel, que tendèm de mercejar plan coralamet.

Escrìch per Joana Jouves Lara, Magali Comby, Alina Merigot Samouillan

Un camison natural :

**Avètz enveja d'un camison natural e unenc ?
Es de bon far : culhissètz fuèlhas e seguissètz la recèpta.**

Tot çò que vos cal :

- fuèlhas de formas diferentas
- de gants de proteccion
- 1 maceta de fusta
- de tròces de teissuts
- 2 concas
- 1 camison de coton de color clara
- de sulfat de fèrre o de clavèls rovilhats
- de sabon de Marselha

Entraïnatz vos sul teissut :

- 1 - Culhissètz de fuèlhas de formas e de colors diferentas.
- 2 - Botatz una fuèlha sus un supòrt fòrça planièr e plaçatz un tròç de teissut per dessus.
- 3 - Amb la maceta, tustatz sul teissut per esportir la fuèlha.
- 4 - Quand la forma de la fuèlha apareis sul teissut, es lèst !

Alestissètz lo camison

- 1 - Causissètz las fuèlhas que s'estampan lo mai sul teissut.
Imaginatx la disposicion de la fuèlha sul camison.
- 2 - Botatz lo camison al revèrs. Pausatz la fuèlha al dintre del camison, ont volètz l'estampar. Puèi, tustatz dessus amb la maceta.
- 3 - Levatz los bocins de fuèlha pegats sul camison.

Fargatz la tencha :

- 1 - Dins una conca, mesclatz 4 litres d'aiga e 1 culhiereta de sulfat de fèrre. Trempatz lo camison dins aqueste aprestatge pendent 2 minutas.
- 2 - Rinçatz lo camison amb d'aiga clara, puèi trempatz-lo dins una conca emplenada d'aiga e fretatz lo plan amb de sabon de Marselha. Es lo sabon que fixa lo sulfat de fèrre per balhar la color al teissut. Un darrièr còp, rinçatz lo camison puèi daissatz-lo secar.
Podètz cargar o ofrir vòstra òbra !!!!

Astúcias :

- Se volètz un camison colorat causirètz de fuèlhas ricas de tanin. Las fuèlhas ricas de tanin son las del : romec, tèlh, garric, castanhièr, falguièra, agast....
- Vos cal tustar tot a l'entorn de la fuèlha.
- Podètz estampar un camison mas tanben cortinas, toalhons, mocadors !
- Un chuc de clavèls fach amb de clavèls rovilhats, d'aiga e de vinagre blanc pòt remplaçar la culhiereta de sulfat de fèrre.

Mandatx la fòto de l'òbra al sit www.wapitimag.com e digatz nos se marcha o pas (l'avèm pas ensajat encara).

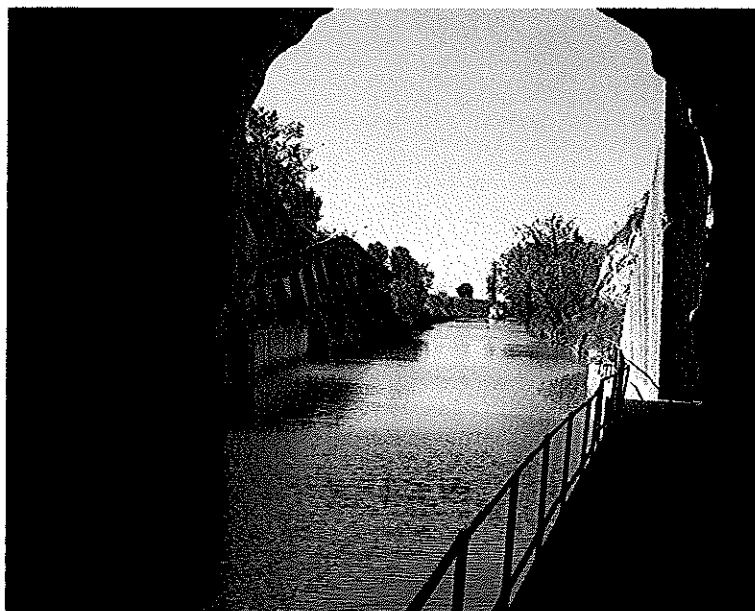
Revirada d'un article de Wapiti per Joana Jouves Lara, Laurença Amoura e la còla.

Las Dietz drollas de Damas

N°3 - Novembre de 2010

Somari :

Edito	p.1
Rosina de Pèira	p.2
Mercejaments	p.2
Musèu de Serinhan	p.3
Canal del Miègjorn	p.3
Recèpta de sason	p.4
Martròr	p.4

EDITORIAL

Lo jornau d'aquesta setmana sirá virat devers las emocions.
Avèm reçaubut de las letras de legeires que nos encoratjan per la seguida e que nos an pertocadas.
Aurá sem a preparar nòstra batejada.
Dins las paginas seguentas anetz trapar d'articles que van de la cusina a las arts modernas.
Vos convidam de contunhar de describir emb nosautres lo patrimòni dau país besierenc.
En tot vos sovetar bona lectura, contunhatz de nos escriure e trantalhatz pas!

Jornal a gratis, d'escampar pas per carrièra
APRENE, MVA n°116, General Margueritte, 34500 Besièrs Tel : 04 67 28 75 36
aprene@aprene.org – <http://aprene.org>
Responsable de publicacion: Patrici Baccou
Cap redactora : Anaïs BLANC
Mesa en pagina : Anaïs Blanc, Joana Jouves Lara, Laëtítia Faure
Fotòs : Magali Comby

Rosina de Pèira

La nòstra còla de las dròllas de damas a causit una femna, non perdon ! Una dòna per nos mairinejar : La Rosina de Pèira.

Demòra dins un polit endrech d'Arièja, e aprenguèt la lenga nòstra dins la familha.

Comencèt de cantar dins las annadas 70 al moment del novelum de la cançon occitana. Balhèt mai d'un còp sa votz al movement de defensa de la cultura occitana. Enregistrèt d'albums ambe sas doas filhas Martina e Clara e son amiga Francesa Daga.

En mens de vint ans cantèt dins mai de dotze albums e fondèt la maison de disques Revolum.

S'embarrèt pas dins la musica tradicionala mas la prenguèt coma raïç per far evoluïr son cant e se dubrir a las musicas del mond.

Sa creacion es variada, canta los trobadors, de « gospels » occitans, a capella, en polifonia. Son estile es liure. Se fa acompanhar per un fum de musicaires, de Bernat Lubat a Marc Loopuyt (un jogaire de luth especialisat dins la musica Arabo Andalousa).

Canta pertot : dins de pichòtas glèisas, al festival de Martiga, a la mosquèia de Marrakech e mai mai. L'especificitat, la clartat e lo poder de sa votz li permeton d'expandir mondialament son art.

Inspirèt quitament un grop de joves musicaires japonèses.

L'album *Anuèit* es sa primièra òbra d'autora compositriz.

Nautres, las diètz dròllas de damas, sèm onoradas de far la demanda a Rosina de Pèira, e de salutar sa caminada remirabla, son estrambòrd, son vam, son energia e sa fe cap a son engatjament.

Escrit en lengadocian per Magali Comby & Aline Merigot

Mercejaments als legeires

Diluns de matin, avèm agut una agradiva suspresa en descobrir las letras e los cadèls mandats per de legeires.

Las diètz dròllas de damas son emocionadas per aquestas atencions.

Tenèm de mercejar lo mond que prenon de temps per legir los articles e per nos escriure.

Mercean en particular Andreu Lagarda per sa letra esmòguenta e Irena Ripert per nos aver mandat sos dos novèls obratges acompanhats per son mot d'encoratjament.

Mercé encara als legeires.

Esitetz pas a continuar de nos escriure per nos balhar vòstre vejaire (que siá positiu o negatiu!).

Escrit en lengadocian per Anaïs Blanc & Laëtitia Faure

Lo musèu d'art contemporanèu de Serinhan

Ancianament centre d'art Gustave Fayet, lo musèu regionau d'art contemporanèu de Serinhan qu'a collectat caps d'òbras d'ua dimension estetica e emocionala que desvelhen la nosta curiositat.

« Rotation », l'òbra *in situ* de Daniel Buren que s'espandeish sus l'arquitectura deu bastiment e hica en valor lo lòc.

Qu'i trobam ua colleccion permanenta e duas temporaras dab ua varietat de corrents d'art contemporanèu de las annadas 60 ad uei. Artistes com Vialat, Boudjeliouli, Mosta-Heirt o Dado que hèn la pròva de la riquesa d'expression.

La dispausicion espaciau deu musèu que permet d'entrar dens l'univers de D. Buren dens ua expausicion de fòrmas, de grandor, de colors e de linhas verticaus. La « cabana espetada » que sembla a un jòc de mainats plen de gormandisas, qu'ei mei qu'ua òbra d'espiar, qu'ei ua òbra de penetrar, de s'emprenhar... de descobrir.

L'ua de las especificitats de l'art contemporanèu qu'ei la recèrca de diferentas utilisacions d'utís tà's destacar de la tecnica e favorisar la libertat d'expression.

Dinc au 6 de març de 2011, lo musèu qu'expausa quauquas de las darrèras òbras de Hans Hartung. L'emplec deu « spray » que'u permet de's desliurar deu gèste per la pulverisacion de la pintrura sus la tela.

D'autra part, los joens diplomats de las escòlas d'art deu Lengadòc-Rosselhon qu'expausan certanas de las loas òbras que son d'esperits diferents dab recèrcas diversas.

L'art qu'ei exprimir causas, n'ei pas har beroi.

Escrit en gascon per Sofia Vialade, Magali Comby e Sandrina Montheil Casanave

Lo Canal del Miègjorn a Besièrs

Apelat Canal de las doas mars, religa Garona a Mediterranèa. Es classat a l'UNESCO dempuèi 1996. Obratge mai bèl del segle XVII, foguèt apelat en primièr: « Canal reial en Lengadòc », puèi foguèt tornar baptisat « Canal del Miègjorn » en 1789 pels revolucionaris.

Besièrs, es la vila de naissença de Paul Riquet. Volguèt que «son canal » passèsse aici, a Besièrs.

Podèm veire dos sitis extraordinaris : lo Pont sus Orb e l'escalièr d'esclusas de Fonserana.

Lo trepassament d'Orb pausava de problèmas donc lo Canal del Miègjorn foguèt desvirat de son cors inicial a partir de la setena esclusa de l'escalièr de Fonserana.

Un novèl pont foguèt bastit: lo Pont Novèl, amb una esclusa d'una prigondor de 12 metres, d'una largor de 28 metres e de 240 metres de long. Foguèt mesa en servici en 1858.

Las esclusas de Fonserana son un ensej de 8 esclusas bastidas en 1697. Es l'obratge mai espectacular sul Canal del Miègjorn de per son desnivèl de 21,5 metres contra 300 metres de longor.

Uèi las esclusas amb sas successions de cascadas son una(s) de las atraccions del Canal del Miègjorn.

10000 barcassas i passan cada annada, e entre 55 e 60 batèls per jorn en estiu.

Escrit en lengadocian per Adeline Comes & Anaïs Blanc

Martròr

A Pesenàs, fa 3 ans que se festeja Martròr «fèsta dels Mòrts».

Lo teatre de las Originas nasquèt en 2003 e prepausa un teatre actiu dins la vila. Fan d'animacion l'annada tota : Carnaval, fèsta de la Sant Joan per la dintrada dins l'estiu.

Per aquestas ocasions, prepausa sas creacions e demanda a las escolàs de trabalhar per far fèsta.

Per Martròr fasèm un passa carrièra que nos reünis dins la vièlha vila de Pesenàs a la fin del mes de novembre.

Dins la nuèch, e amb musica, los comedians presentan de tablèus de teatre per se sovenir del caminament de la vida nòstra. Es lo passatge d'una sason a l'autra qu'es partejat, passatge d'un temps a un autre, per parlar del temps que passa, per acceptar de lo veire passar. Per prene la vida vidanta coma es.

Celebram la circularitat de la naissença a la mòrt coma dins lo novelum de las sasons.

Sonam tan los que son partits que lo vam dels vius a l'entorn d'un repais crepuscular, partejam la vida dins son abundància efemèra e sa beutat.

A la fin de la serada es l'animal totèm, lo Polin, qu'ajuda las anmas de passar fins a l'autra dimension e que fa venir los novèls nenons. Martròr es un ritual que venguèt d'una cerca etnològica. Festejam la vida, la dintrada dins l'ivèrn e ligam los mòrts amb los vivents. Per la nuèch, nos remembra lo cicle de la natura qu'agrada a tan de nautres de tornar trobar.

Escrit en lengadocian per Joana Jouvès Lara & Laurença Amoura

Recèptas de sason

Que coneishetz tots la cuja, la coja, la tuca, la cocorda, la coïa o la cocorja !
Adara, que las cau minjar !

Còca a la cuja	Mesturets (especialitat del Tarn)
<p><u>Ingredients :</u></p> <p>3 tassar de haria 1 tassa de sucre 2 saquets de lhevam ½ culhereta de canèla 2 tassar de cuja cueita 2 ueus ½ plaqueta de burre 1 tassa de lèit 1 culhereta de crèma fresca.</p> <p><u>Preparacion :</u></p> <p>Dens un saladèr mesclar la haria, lo sucre, lo lhevam e la canèla. Prèner un aute saladèr e i mesclar la cuja, los ueus, lo burre honut, la lèit e la crèma fresca. Har colar la mesclanha dens lo purmèr saladèr. Mesclar. Vueitar la preparacion dens un motle, Hicar dens lo horn termostat 6 pendent 40 min.</p>	<p><u>Ingredients :</u></p> <p>1 kg de coja 2 uòus 200 g de farina 2 sacons de sucre vanilhat D'òli</p> <p><u>Preparacion :</u></p> <p>Copar la coja en cubes e la faire còire dins d'aiga bolhenta pendent 20 minutas. Estorrir la coja. Dins un bòl mesclar la coja caudeta ambe la farina, los uòus e lo sucre vanilhat. Dins una padena, calfar l'òli e i botar de culhièrs de la preparacion, en forma de galeta. Quand es daurat, sortir las galetas e las nevairar de sucre. De consomar caudet.</p> <p>Bon apetís!</p>

Petita astucia dab los mainats : prenetz ua agulha e escrivetz en picar lo petit nom deu mainat sus la cuja qui comença de créisher. Quan serà bèra serà marcada deu nom deu mainat vòste.

Escrit en lengadocian e en gascon per Sofia Vialade, Carolina Simon e Sandrina Montheil Casanave

Las Dietz drollas de Damas

EDITORIAL

Aqueste mes de decembre caminam entre Batejada e temps de Nadal.
Un grand moment per nosautras: lo rescontre amb Rosina de Pèira. Foguèt l'escasença de viure un moment unenc, ric en umanitat. La còla es fièra de portar lo nom de Rosina.
Vos presentam d'articles sus las tradicions de Nadal de Russia a Lemosin e de Lengadòc a Provença.
Vos desirèm bona lectura e subretot de bonas fèstas.

« Fetje gras, bon vin e chocolat
Los tres cepons d'un polit Nadal »
provèrbi especial AI
Escrit en lengadocian per Adelina Comes, Magali Comby, Sofia Vialada

N° 4 - Decembre de 2010

Somari :

Editorial.....	p.1
De mairinas e calandrinhas.....	p.2
Nadal e tradicions.....	p.3
Lo cachafuòc o la soca.....	p.3
Los tretze dessèrts.....	p.4
Las tradicions dau nadau lemosin.....	p.4
Un nadau rus.....	p.4

Journal a gratis, d'escampar pas per carrièra
APRENE; MVA,n°116. General Margueritte, 34500 Besièrs
tel: 0467287536
aprene@aprene.org – <http://aprene.org>
Responsable de publicacion : Patrici Baccou
Cap redactora : Sofia Vialade
Mesa en pàgina : Adelina Comes e Sofia Vialade
Fotòs : Patrici Baccou

De mairina en calandrinas

A la cliqueta, lo dimars 14 de decembre nòstre grand jorn arribèt. La jornada començèt ambe d'ànsia, demorava tan de causas de far abans la serada... decoracion, repeticion de cants e de coregrafias.

Per aculhir dins la doçor Rosina de Pèira, faguèrem florir de ròsas al CIRDOC. Aprèp la preparacion de nòstre spectacle, foguèrem encantadas e esmogudas d'encontrar la nòstra mairina.

Quin vam, quina feminitat, quina elegància, quin estrambòrd e quina umilitat per aquesta Dòna !

Per començar, aguèrem un brave moment d'escambi e de partatge. Rosina nos convidèt dins son intimitat ambe amistat e sinceritat. Nos dubriguèt sa memòria « coma s'espelisson las flors », aital es dit dins la nòstra demanda cantada. Son energia e son coratge clantiguèron dins caduna.

Son engatjament dins la lenga a través sas aventuras occitanas a despassat las frontièras e los còrs.

Desiram trasmetre aquestas valors als nòstres calandrons.

La Batejada començèt pels discorses oficials ; malastrosament mancava pel primier còp lo Felip Hammel e lo Joan Lois Blenet. Aguèrem una pensada per eles.

Puèi, a nòstre torn de dintrar sul pontin per far nòstra demanda. Es ambe emocion e jòia que dancèrem e cantèrem per mantunas generacions vengudas per la fèsta. Per contunhar dins l'emocion, d'enfants balhèron los cadèls de las nòstras regions a Rosina.

La serada se perseguiguèt en musica dins la convivialitat a l'entorn d'un manja-dreit.

Fin finala, volèm mercejar totas las personas qu'an participat a la capitada de la serada.

Escrit en lengadocian per la còla Rosina de Pèira

Nadal e tradicions

Lo cachafuòc o la soca

Es una vièlha tradicion occitana importanta pels ancians, marcat pel respècte, lo silenci e la gravitat d'aqueste ritual. Lo simbòl n'es lo solstici d'ivèrn e la tornada del lum e de la respelida.

A la montanha, lo mond cercavan de lenha, una brava soca, la mai gròssa possible per dintrar dins la chiminièra, sovent una camba d'arbre. Lo ser de Nadal, pausavan la soca davant la pòrta. Lo mai vièlh e lo mai jove là portavan dins l'ostal fins a la chiminièra, l'acompanhavan de paraulas ritualas : « Botafuòc, cachafuòc, que nos alegre, que nos faga la gràcia de veire l'an que ven e se sèm pas mai que siam pas mens ».

Aquesta lenha deviá cremar de Nadal al cap d'an sens s'atudar.

La fasián cremar sus una porcion estrecha per la gardar mai de temps. Lo primièr de genièr, botavan lo demai non cremat sus la chiminièra per portar l'astre a l'ostal e lo cremavan l'an d'aprèp pel novèl cachafuòc.

D'unes gardavan de cendres per las botar dins lo fuòc de Sant Joan al solstici d'estiu.

Aital vesèm qu'aquesta tradicion se pòt viure d'un biais diferent.

Los paísans avián paur de pas pus tornar veire lo lum, la calor, la prima, l'estiu ... aqueste ritual pòrta lo cicle de la vida.

Escrit en lengadocian per Magali Combi, Carolina Simon, Laurença Amoura

Los tretze dessèrts

En Provença, la fèsta de Nadal se pòt pas celebrar sens los tretze dessèrts tradicionals. L'origina d'aquesta costuma vendriá del sègle XIX. Frederic Mistral descriviá los tretze dessèrts coma « una sequèlo de privadié requisto ». La significacion prigonda es de gardar las doçors per las partejar dins l'ivèrn. Los tretze dessèrts representarián lo moment de la Cèna ont Jesus èra enrodat dels dotze apòstols.

Lo ser del Reganhon de Nadal, cal metre tres toalhas blancas e tres candelons sus la taula ornada del blat de Santa Barba. Pendent tres jorns los dessèrts demòran pel plaser dels convidats de l'ostal.

Cadun deu tastar un pauc de tot:

- La frucha de l'estiu, seca: amètlas, figas, rasims, nogas.
- La frucha de sason: poma, pera.
- La frucha aprestada a l'ostal: pasta de codonh, confituras.
- La frucha dels païses dels Reis Màgers: dàtils, iranges.
- Las gormandisas: nogats blanc e negre, pompa a l'òli.

Segon las regions trapam de variantas e segon los ostals mai de tretze dessèrts...

Escrich en lengadocian per Anaïs Blanc e Joana Joves Lara

Las tradicions dau nadau lemosin.

Tradicionalament la magera partida dau monde de chas nos 'havan a la mesa de mièja nuech lo ser de nadau onte sovent se chanta enquera auèi en occitan dins mai d'un vilatge.

Mas qu'es subretot lo moment d'una velhada au canton dau fogier emb la familha o bentot los vesins. Se contèm d'istòrias, de contes e de nhòrlas en minjar.

Lo repais comença pas per de quinòda, chas nos qu'es lo jau que las minja las granas!

Sovent, per lo ser de Nadau, començan per lo torin (la sopa aus inhons) emb de las talhas (de pan) e dau fromatge gratinat (ne'n tornarem minjar a la fin de la nuèch avans de se separar) e lo chabròu. Puèi un bocin de pati au fetge gras o dau còu farcit acompanhat de confit o de magret (o de tot çò qu'avem pogut tirar dau canard), emb los produchs dais bòscs (los godarèls e mai las chastinhas). Chabarem per las jambas d'oeilhas (enquera vos avèm pas contat lo mitan dau repais...!).

Un'autra tradicion de Nadau qu'es de botar a bruslar avans de' nar a la messa la còssa nadala (o la sucha, la raïç, la marn), o las branchas d'un jarric benesit o d'un aubre fruchier (pomier, perier, nosilher o de nogier). Fau que ne'n i aja per tener lo fuòc jusca l'epifania. Gardarem las cendres tota l'annada per portar bonur.

Fau tanben far lo burre e lo pan la velha de Nadau perque « *lo burre de la velha de Nadau garris de tots los maus* » e « *lo pan de Nadau garris de tots los maus.* »

Se volètz ne'n saber mai, fau venir festejar Nadau emb nosautres !

Chas nos, onte i a totjorn una plaça per lo que vai 'ribar ...

Escrich en limonsin per Aline Merigot-Samouillan, Laëtitia Faure

Un nadau rus

En Russia, lo dia de Nadau n'ei pas briga com en França ua hèsta tan esperada peus mainats.

Los presents que s'escambian au moment deu passatge a la navèra annada, vertadièr dia de hèsta peus rus.

Tad eths Nadau qu'ei sustot ua hèsta religiosa qui's desbana lo 7 de genèr e qui ei respectada per la poblacion dab los tradicionaus 40 dias de caresma on ne poden pas minjar ni carn, ni aliments greishs.

Qu'ei un moment discret qui's passa dens las familhas a l'entorn de la tradicionau auca e de las soas pomas e qui s'acaba dab ua pasta de pan sucrada en fòrma de rond empleada de confitura que podem comparar a un crespèth.

Aquesta serada que's va perseguir a la glèisa tota la nueit.

Escrit en gascon per Adelina Comes e Sandrina Montheil Casanave

Las Dietz drollas de Damas

EDITORIAL

Ací lo purmèr numerò de 2011 !

Que'vs desiram a totas e a tots ua bona annada plea de gaujor, de rires, d'escadudas, de santat, de bons minjars e de bonas bevudas.

Las dietz drollas de damas que'vs condaràn au hiu de la lectura un petit apercebut de moments de vita pendent los estagis a APRENE... Que'vs deisham descobrir la resulta de l'encontra entre diferentas regions d'Occitania deu Lengadòc a la Gasconha en passar peu Lemosin.

Tà plan començar ua navèra annada ne'vs podem pas deishar continuar' la lectura deu jornau shens quauques conselhs.

« La gaujor, la santat que càmbian l'ivèrn en estiu »

Antoine Désaugiers

« Qu'èi decidit d'estar urós pr'amor qu'ei bon tà la santat »

Voltaire

Escrit en gascon per Adelina Comes e Sandrina Montheil Casanave

Cars lectors,

A partir del mes venent, lo jornal de la còla d'A1 serà difusat per electronic. Per continuar de lo reçaupre, mercé de nos comunicar vòstra adreça electronica a :

cfpo@aprene.org o al 04.67.28.75.36

Los que n'an pas nos pòdon contactar per continuar de lo reçaupre en format papier.

Vos mandan un salut coral.

Lo director e la còla d'Aprene

Somari :

Editorial.....	p.1
Un artista contraversat.....	p.2
L'istòria d'una expausicion.....	p.2
Ficha menaira.....	p.3
Carnaval.....	p.4
Les pescajons.....	p.4

Jornal a gratis n°5, d'escampar pas per carrièra
APRENE, MVA, n°116. General Margueritte, 34500 Besièrs
tel: 0467287536
aprene@aprene.org – <http://aprene.org>
Responsable de publicacion : Patrici Baccou
Cap redactora : Sandrina Montheil Casanave
Mesa en pàgina : Alina Mérigot Samouillan e Sandrina Montheil Casanave
Fòto : Magali Comby

Un artista contraversat : Pierre Soulages

Dins la nòstra setmana de formacion aguèrem l'astre d'anar al musèu Fabre de Montpelhièr amb l'intervencion de Patrick Divaret que nos a fach profèchar de son saber en istòria de las arts. Aqueste musèu possedís un fond d'art d'una riquesa bèla. Val lo còp de se desplaçar per anar veire totas las polidas òbras qu'i demòran de la respelida a l'epòca contemporanèa. De grands noms de la pintura e de l'escalpradura son presents. Mercejam encara P. Divaret per nos aver desliurat las seunas coneissenças, mas partajèm pas totas son vejaire sus l'artista P. Soulages. Dins lo musèu una plaça bèla i es facha.

Aqueste artista nascut a Rodés en 1919 comencèt son òbra alentorn de 1946. La seuna pintura pòrta sus las nocions d'espaci, de ritme, de materialitat e de lutz. L'emplèc exclusiu del negre va dins lo sens de las economias de mejan : « mai los mejans son limitats mai l'expression es fòrta. » Per el, la capacitat del negre fa sorgir e revelar la lutz dins sos jòcs de matèria e de textura : « L'esplech es pas lo negre es la lutz. » L'idèa es una susfàcia negre coma trapèla de lutz. Es pas susprenent que foguèt sollicitat per la creacion de veirinas de l'abadiala de Conques dins Avairon per l'interés que pòrta alentorn d'aqueste prepaus.

Al musèu la mesa en valor de sos tablèus destacats de la paret es espurada, son coma de stelas, d'objèctes tridimensionals dins l'espaci, d'una preséncia bèla.

Escrich en lengadocian per Magali Comby, Carolina Simon, Sofia Vialade.

L'istòria d'una expausicion : Freinet e Oury

Preparar una expausicion a cinc, quora una es sus lo Larzac, una en Peirigòrd, una en Lemosin, una en Segalas, e una en Lengadòc... Ne'n veiquí un brave afar !

Fin finala, aprèp cinquanta « mèls », un bon vintenat de SMS e de messatges e mai de conversacions telefonicas, avem'chabat lo tèxte, chaduna escriguèt sa partida.

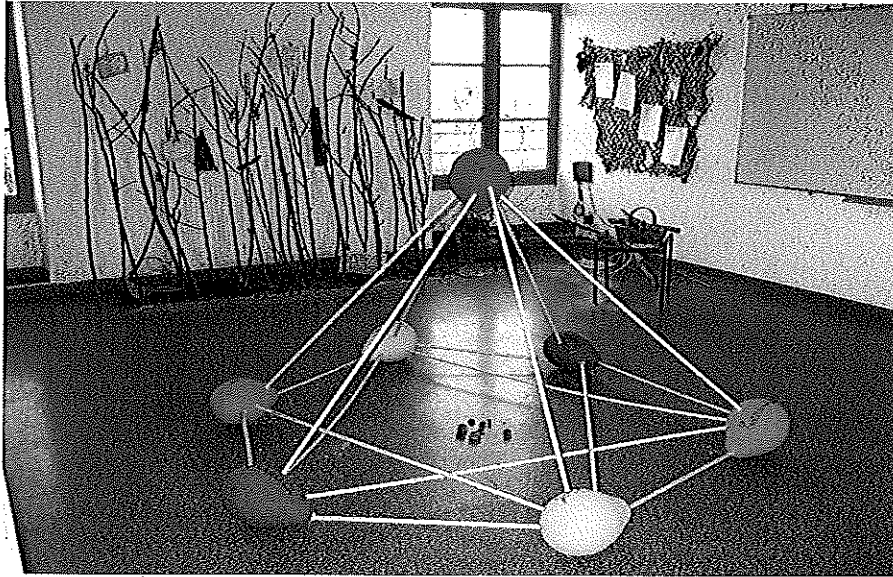
A la debuta, aviám chausit lo « land art » coma mejan d'expression per illustrar l'importància de la natura dins las practicas pedagogicas de Celestin Freinet. Laidonc avem fach dintrar la natura a l'endedins.

Un atomium en 3 dimensions naissèt a costat d'una forest de branchas vengudas de nòstres cinc ranvers. D'animaus se permenan un pauc pertot e van a l'encontrada de las veituras que simbolizan lo luòc de trabalh de Fernand Oury.

Las prumièras reaccions daus visitaires fugueran la suspresa menada per la diversitat daus materiaus utilizats, e de veire la natura au bèu mitan de la vila coma un bufe d'aire. D'autres an trobat lo trabalh ingeniós e plan pensat.

Per nosautres, queu trabalh es estat un biais mai que mai ensenhere de descobrir Celestin Freinet e Fernand Oury : los dos inventaires pedagogics, qu'inspiran las practicas d'ensenhament de Calandreta.

Escrich en lemosin per Laurença Amoura, Laëtítia Faure e Alina Merigot Samouillan.

Ficha menaira : Las matematicas al biais de Jani

Sesilha 1 de la sequença : las matematicas autrament.

Nivèls : de la cinta grisa a la cinta negra escura

Durada : lo mai longtemps possible

Perlongament : lo mai lèu possible

Objectiu : Perlongar e apregondir una matinada rica d'ensenhaments.

Competéncias :

- Saupre utilizar un cotèl de pòcha ambe son tira-tap.
- Tastar e comparar tres bons pastis.
- Convertir lo volum de litres de vin en decilitres contenguts dins lo gòt.
- Partejar un magret de rit sec.
- Calcular la susfàcia de la lesca de rocafòrt.
- Calcular las fraccions possibles del perimètre de las galètas !

Material :

Cotèls, gòts, pan, tira-tap e las biaças comolas...

Debanament :

12h15 Moment individual de 45 segondas : furgar dins las biaças.

12h16 Moment collectiu de 5 minutas : despartir lo material e lo contengut de las biaças sus una susfàcia plana de nautor 85 cm en forma de pavat.

12h21 Moment collectiu de 1 ora : exercici d'aplicacion: far créisser lo perimètre de las cintas (totas colors confondudas)

13h10 Moment collectiu de mesa en comun per la validacion de Charlie.

13h20 Moment individual de 5 minutas : trobar la proporcionalitat de sòbras de las galètas.

13h30 Moment collectiu de 30 segondas : fraccionar en volums egals los fonds de las botelhas.

Avaloracion :

Positiva al bufador e cinta negra per Jani.

Bilanç :

« Tot çò qu'es dintrat abans l'ivèrn crén pas las geladas. » (Citacion de Jani)

Perlongament possible :

Sesilha 2 : esperam lo salmon fumat de Jani. Agusam los cotèls.

Carnaval

L'òra de sortir los desguisaments, los macaratges e las caretas ei arribada !

Carnaval qu'ei ua hèsta populara qui's debana desempuish la Ròma antica e que continuha lo son camin non pas shens cambiaments.

Aqueth periòd qu'ei un moment de holia creishenta on tots los excès son permetuts abans los temps de privacion ligats au quaresma.

Segon las regions, carnaval que's vesteish de diferentas colors e ideologias.

En Biarn, Sent Pançard que representa tot çò de negatiu qui s'ei passat pendent l'annada ecolada. Mei de 60 personatges compausan lo defilat de la pantalonada, au demiei deus quaus trobam los emblematics Sent Parçard e la soa hemna Caronha, los fesilhèrs, las palhassas, Quaresma, los ors, los beròis, los 4 gigants e las 3 cabòssas.

Tà las personas qui han enveja de har la hèsta, ne'vs cau pas mancar a Pau lo 26 de heurèr la pantalonada, lo 2 de març la caça a l'ors, lo 3 de març la serada ròsa dab la revenja de Caronha, lo 4 de març la hartèra de nau dias, lo 5 de març la corriula de Sent Porquin e har còrrer Carnaval e lo darrèr dia, lo 8 de març, lo carnaval de las escòlas e lo dimars gras.

En lengadòc, qu'ei de costuma de har defilar un animau totemic emblèma de la loa ciutat.

Que son generaument de tradicions ancianas ligadas a ua legenda. N'arretrobam pas mensh de 31 animaues qui's passejan dens las vilas.

L'un deus mei mitics qu'ei lo camèu de Besièrs, ligat a la legenda de Sent Afrodisi.

Au demiei deus mei estranhs qu'encontraratz dilhèu lo lagar de Bojan-sus-Libron, lo biton ròse de Possan, l'escargòlh de Maureilhan o lo pedolh de Cònas.

Bona passejada e hestejatz plan com cau lo mes de heurèr en vs'avisar a las vostas encontradas : darrèr cada animau e cada personatge que s'escon ua suspresa.

Escrit en gascon per Adelina Comes e Sandrina Montheil Casanave

Les pescajons

Originas de la Candelèra :

Hèsta de tradicion catolica, la Candelèra celèbra la representacion de Jèsus, precisament 40 días après la sua neishença.

Dins le monde paisan, le 2 de heurèr simboliza la sortida de l'ivèrn e le tornar au trabalh agricòla. Las candèlas benasidas qu'èran conservadas entaus paisans que las alucavan entà protegir las futuras recòltas.

Recèpta :

Entà hèr 20 pescajons que'vs cau :

5 ueus, 500 g de farina, 1 l de lèit, 3 culhèrs a sopa d'òli, ½ veire de bièrra, pèth de citron.

Preparacion : Dins un saladèr barrejar la mitat de la farina, puèi ajustar les ueus.

Barrejar en tot alternar le lèit e la farina. Ajustar l'òli, la bièrra e la pèth de citron. Deishar pausar 1 ora. A las vostas padenas ! Bon appetit !

Reproèrs sus la Candelèra entà non pas desbrembar les bonets !

« Quan le sorellh, a la Candelèra, ditz lantèrna,
quaranta dias après qu'ivèrna. »

« A la Candelèra verdura,
a Pascas nèu hòrta e dura »

Entà non pas desbemar le día de la Candelèra qu'avèm un díser :

« Auèi heurèr doman Candelèra ».

Escrit en gascon per Carolina SIMON, Sofia VIALADE, Magali COMBY.

Las Dietz drollas de Damas

EDITORIAL **Jornal de la prima**

Aquí la prima ! Carnaval es cremat, los espargues salvatges son sortits. Prenètz la padena per far de bonas moletas. Recaptatz los bonnets e las eissarpas, assetatz vos al solelh per legir lo novèl numèro de las dròllas de damas.

Escrich en lengadocian per Magali Comby e Joana Jouves

Somari :

- Editorial	p. 1	- Les responchons	p. 1
- Al rencontra d'Asalaïs	p. 2	- Resson del talhièr escritura	p. 2
- Viatge a Burlats de doas lengadocianas			p. 3
- Un tipe excepcional !			p. 4

Les responchons

Les responchons (qu'ei atau qu'aperam las aspèrjas sauvatjas) se tròban dins la garriga e a l'estrem deus bòsques.

Que i a besonh de pluèja entà hèr creisher les responchons per pas que sián amars mes tanben per que sián nombroses e per ne profieitar pendent un brave moment. La sason deus responchons comença aproximativament a la debuta deu mes de març e que s'acaba a la fin deu mes d'abriu.

Entà ne trobar, que cau anar se passejar dins la campanha, s'abaishar un pauc, vederatz que ne trobaratz mes ! Que cau plan uerdar las matas que produsissen les responchons ! Las matas son de plantas que pican les dits e que pòden semblar a heuguèras.

Après la cuèlhida, un pauc de cosina !

En generau, copan les responchons en tròces mes que cau hèr atencion de s'arrestar quan la cama desven dura.

Les botar a còder dins la padena ambe d'òli d'oliva.

Bater les ueus entà hèr ua moleta.

Ajustar la preparacion aus responchons e deishar còder 5 minutas.

Mes se volètz que les responchons sián moths, que cau les hèr còder a la vapor pendent 10 min.

Bon apetit !

Escrit en gascon per Anaïs BLANC e Carolina SIMON

Jornal a gratis n°6, d'escampar pas per carrièra
APRENE, MVA, n°116. General Margueritte, 34500 Besièrs - tel: 0467287536 - aprene@aprene.org - <http://aprene.org>

Responsable de publicacion : Patrici Baccou - **Cap redactora :** Magali Comby
Mesa en pàgina : Laurença Amoura e Magali Comby - **Fòto :** Magali Comby, Adelina COMES

Al rescontre d'Asalàis

Nòstre estagi d'afortiment de lenga se debanèt a Burlats, vilatge del Tarn, ont s'enanèt la cultura occitana.

En se passejar al còr del vilatjon podèm admirar l'ostalet d'Asalàis, la comtessa de Tolosa als uèlhs de violeta, femna del Vescomte Rogièr II de Trencavel. La residéncia es çò que demòra del castèl bastit al sègle XII pels senhors de Carcassona. Los trobadors Arnaud de Mareuil e Alfonse II d'Aragon cantèron e cortegèron la bèla comtessa. Una cort d'amor s'expandissiá a l'entorn de la dòna.

Foguèt lo fogal de la poèsia e de la cultura occitana amb las valors de cortesiá e de paratge dels trobadors. Foguèt un plaser per las dròllas de damas de trabalhar dins aquel encastre ont la feminitat èra mai que presenta.

*Escrit en Lengadocian per Sandrina Montheil Casanave,
Magali Comby e Sofia Vialade.*

Resson del talhièr escritura

Per plan començar la setmana, nos regalèrem de jogar amb los mots.

Se passèt atal :

Caduna escriguèt, sus un fuèlh, de mots, de troçes de frasas que nos parlavan. De vesina en vesina los escambièrem.

A flor e a mesura dels torns de taula, se farguèron de tèxtes poètics, amusants, coquins, ... Vos fasèm gràcia de nòstra creacion de paraulassas !

En plaça, vos balham a legir una istorieta escricha a dètz mans¹.

«Un jorn o benlèu una nuèch, un lop endormit dins son bòsc roncava a tot petar. Son amic rainal que vivia pas luènh ... lo venguèt veire per charrar amb el d'una idèa que lo tafurava...

- *« Lop, diguèt lo rainal, ai besonh d'un conselh ! Qué me cal far a ton veaire per aver totjorn lo ventre plen e lo cuol al caud ?*

- *Te cal trapar una femna e un ostal !*

- *Una femna e un ostal ? tornèt dire lo rainal.*

- *Mas sàbes que soi pas capable de me trachar d'un ostal e encara mensh d'ua hemna !*

De segur que'm demandarà tot dia de har lo bricolatge tà aver beròi ostau, d'entretièner lo casau, de har la lenha tà l'ivèrn, de preparar la veitura entà poder sortir a la hèsta deu villatge, d'anar a la caça entà poder minjar de bona car. E jo n'èi pas enveja de suportar ua hemna atau !

Las femnas son totas las meteissas, a la debuta son totas gentas amb tu, te potonejan ... e aprèp te manjan ! Son de prègadièus»

Escrit en Lengadocian per Laurença Amoura, Laëtítia Faure, Joana Jouves-Lara

¹-A cada cambiament d'escritura, l'autor cambia.

Viatge a Burlats de doas lengadocianas : Anaïs e Adelina

Pendent las vacanças de febrèr, faguèrem un estagi de lenga de tres jorns a Burlats dins Tarn.

Decidiguèrem de far veitura comuna. Es aici que comencèt la nòstra aventura.

Aviam rendetz-vos a 8h30 a Puègserguier, mas per plan començar, nos sèm mançadas a una minuta prèp. Avèm acabat per se trapar, e, sul camin, vegèrem doas cèrvias al fons d'un prat. Quin polit rescontre per començar la jornada ...

Lo primièr jorn se passèt fòrça plan dins lo polit vilatge de Burlats. Per la debuta de la serada, decidiguèrem amb la nòstra amiga de Gasconha Carolina, de partir en escapada a Castras, de nuèit, amb per sola ajuda lo GPS, e n'i aviá plan de besonh dins aquelas rotas de montanha...

Lo second matin, dins una carrièra, faguèrem un autre rescontre que nos quitèt pas pus fins a la fin de l'estagi : una gata.

Passèrem un estagi plan agradiu, particularament las seradas amb los formadors en formacion del CFPO.

Pel retorn a l'ostal, faguèrem un pauc de torisme en s'arrestant per prene de fòtos en plena montanha dins la bruma e la nèu...

Escrit en lengadocian per Adelina COMES, Anaïs BLANC

Un tipe excepcional !

Voliá vos far coneisser un òme extraordinari ! Un de quilhs òmes que quante li avem parlat un còp qu'es pus possible de l'obludar, talement sas paraulas son justas e ben pensadas, tan son plenas de vam, d'estrambòrd e de determinacion !

Vos parle d'un òme a l'encòp d'una granda simplicitat mas que podem pas tujar perque nos inspira lo respect e l'admiracion ! Qu'es un semnaire de generositat, d'esper, sap far lo ben a l'entorn d'èu, en balhar la man a l'autre.

Enric Coursaget es apoticari e pompier, balha daus remedis e daus sonh a los que n'an lo mai mestier quitament si an pas lo sòu, sens ren esperar en retorn mas subretot en conservàr totjorn sa modestiá !

Lo juòc favorit d'Enric : arrosar lo monde emb un pistolet d'aiga (jamai se pren pas au seriós !). Qu'es un uman d'excepcion que dedica sa vita tota a trabalhar per balhar sense e realitat a sos ideaus.

Son mai grand ideau : « Un monde en patz sens guerra onte regna la comunion entre los pòples de la terra ».

Per eu lo monde es meravilhós, la natura l'esbaudis, s'esmeravilha davant un ausèu, una flor, l'aiga, lo solelh. Generós au punt de trobar dau temps per sos 5 enfants e 15 pitits enfants, tot en assumir son trabalh e percorrer lo monde entier dau Japon a Tahiti, de Madagascar a Moscòu.

Enric a fach mai d'un còp lo torn dau monde per far coneisser e fonccionar lo CIOFF² internacionau qu'inventet aprep aver creat lo festenau de folclòre internacionau de Confolens.

Faguet parier dins mai de 80 pais per far s'encontrar daus joines qu'an chausit de defendre lur cultura mairala en portar las colors de lur terra delai de lurs frontieras, per expandir lo partatge e la tolerèncià fàcia a la diferèncià de l'autre.

Son accion per la patz pren sense dins los pais en situacion politica trantalhanta. Entre autres exemples, los festenaus de la patz de Sarajevo (pendent los afrontaments), los de Chypre (dau costat ocupat de l'isla) un en Romania...

Enric capita de far dançar ensems daus Palestinans e daus Israelians.

Mercès a Enric 80 000 joines tots los ans partejan rire, lagremas e festa dins los festenaus CIOFF.

Sèi estada marcada per queu Grand òme coma mai d'unes (totas generacions confondudas) de Confolens. Avem profitat de l'accion d'Enric que nos a permes de 'nar portar tras lo monde las fiertats d'esser d'un pitit vilatge de las frontieras dau pais de lenga d'òc.

Auriá degut emplejar lo passat per parlar d'èu mas li'ribe pas.

Mercès Monsur Enric Coursaget seguirem la dralha qu'avetz duberta e bon viatge au Paradis...

Escrich en Lemosin per Alina Merigot

² CIOFF: conselh internacionau d'organizacion dau festenau de folclòre (branca de L'UNESCO)

Las Dietz drollas de Damas

EDITORIAL: Plaser e poësia

«La fantasiá es una perpetuala prima.» Johann Friedrich von Schiller

Amb la debuta de la calor e l'omnipreséncia del blau del cèl, sentissèm la fin de l'annada arribar.

Per l'ora, vos prepausam un jornal que mescla poësia, natura e actualitat, per la plan contunhar.

Ara, vos balham un abans gost de nòstre mescladís.

«A la davalada, amassèri totas mas penas e las enterrèri dins mon òrt. Quand abrial tornèt espelir e que la tèrra e la prima celebrèron sas nòças, mon òrt foguèt joncat de flors esplendidas e excepcionals.» Khalil Gibran - Estrach de «Le sable et l'écume»

Adeline Comes e Laurence Amoura

Somari :

- <u>Editorial</u>	p. 1
- <u>Citacion</u>	p. 1
- <u>Istòria de l'estampariá</u>	p. 2
- <u>Marbrier dau Sidobre</u>	p. 3
- <u>Plaser deus uelhs e de la boca</u>	p. 3
- <u>Mot valisa</u>	p. 3
- <u>Loïsa Paulin: aucelon de Tarn</u>	p. 4

« Tan val un pichon desgordit qu'un grand estabosit! »

Anaïs Blanc

Jornal a gratis n°7, d'escampar pas per carrièra
APRENE, MVA, n°116. General Margueritte, 34500 Besièrs - tel: 0467287536 - aprene@aprene.org - <http://aprene.org>

Responsable de publicacion : Patrici Baccou - Cap redactora : Adelina COMES
Mesa en pàgina : Adelina COMES e Sofia VIALADE- Fòto : Sofia VIALADE

Istòria de l'estampariá

L'estampariá es un art grafic que permet de tornar portar sus un supòrt de caractèrs, de dessenshs o de fotografias gravadas e portadas per de formas o clichats enduches de tinda.

Abans de parlar d'estampariá, nos cal parlar d'escritura. Los Assirians escrivèron sus de tauletas d'argila, los Egipcians sus de rotlèus de papirús e los Chineses sus de libres de fusta.

Es al segle II que las tauletas gravadas apareguèron. Balhèron naissença a la xilografia : procediment de reproduccion d'un imatge sus un supòrt en utilizar una tauleta de fusta gravada que se pòt reproduir coma estampa. Aquel desvolopament chinés es lo punt de partença de l'estampariá.

Quand la xilografia nasquèt en China, al contrari de çò que se passèt en Occident, lo papièr èra conegut dempuèi longtemps.

A la debuta del segle XV, la xilografia permetiá d'imprimir fuèlh per fuèlh per reproduir d'iconografias religiosas, d'estampar cartas per jogar e de calendiers.

Gutenberg (1400-1468) es pas istoricament considerat coma l'inventor de l'estampariá. Mas aguèt lo meriti d'aver fach la sintèsi de mantunas tecnicas coma la creacion d'un combinatge de fusta per la fabricacion de caractèrs mobils.

Es al segle XIX que l'estampariá coneis sa primièra revolucion dempuèi Gutenberg. Foguèt una revolucion mecanica ambe l'aparicion de novèlas premsas a estampar e de rotativas.

L'evolucion de l'estampariá contunhèt ambe la descobèrta de la litografia per Aloys Senefelder. Aquèl principi utilizava una pèira calcària coma forma d'estamparia.

Tot aquèl cambiament favorizèt l'emergéncia de l'informacion e del saber tecnic o cultural. La composicion passèt d'un biais manual a un biais mecanic.

A nòstre torn de botar los dets dedins: veiretz la resulta al jornal que ven.

Carolina Simon, Laëtítia Faure e Sofia Vialade

Marbrier dau Sidòbre

Una region miraudiosa de campestre per los qu'aimen los aubres braves e au bèu mitan de granit d'en pertot, terra de magia e de legendas. N'i a tament qu'avem l'impression qu'a frotjat en mesma temps que los aubres. Anirem veire lo vilatge de Lacrozeta. Aquí qu'es impressionant de veire daus fais retrum de peiras un pauc pertot a l'entorn de las maisons e subretot a l'entorn de las fabricas. Un fum son barradas mas perqué? Las carrièras de granit abandonadas. Mas perqué? Aquí los òmes an costuma de trabalhar rudament au freg e los pes dins l'aiga per tirar la peira e puèi per la trabalhar. Un mestier de saber-far, d'experiencias e de tradicions dins lo país que dempuèi de generacions se passa de paires en filhs. Mas auèi la situacion es catastrofica, aqueste saber-far es menaçat de perta e las fabricas se barran las unas aprep las autras. Veiquí quauquas chifras : I a una dietzena d'annadas i aviá mai de 100 empresas (carrièras e fabricas de transformacion confondudas) qu'emplagaven mai de 1900 personas. En 2010 demoran 15 fabricas e lo taus de chaumatge es plan important. L'explicacion: transportar una peira en China, la talhar e la tornar portar en França, còsta mens que de trabalhar las peiras sus plaça! Concretament per construir un cavèu funerari en granit dau Sidòbre còsta 3 còps mai qu'un en granit de China. Malurosament la resistència a l'usura dau temps es pas parièra. Dempuèi lo sègle XII queu saber-far fa viure lo país mas aurá se degun ne'n prend consciença e que degun reagis tot aquò vai crebar mai que lèu!

Magali Combi e Alina Merigot Samouillan

Plaser deus uelhs e de la boca

B'ei enfin arribat lo moment tan esperat : la prima !

E qui ditz la prima que ditz lo casau; non pas lo casau de Josefina mes plan lo casau de Magalí, Anaís e Sandrina...

Abans de pensar au plaser deu vente que cau pensar au plaser deus uelhs. Quin gai de véder florir lo cerisèr, lo pomèr deu Japon, lo codonhèr, la glicina e autan d'arbos com de colors sus la paleta deu pintre.

Tau mes d'abriu que'vs conseilham de començar las plantacions floraus e ortalèras.

Avetz la fobia deus mosquits ? Ua solucion aisida que'vs permeterà d'agrementar las vòstas balconèras : lo geranium.

E voletz agrementar la vòsta terrassa ? Pensatz au laurèr; a despart deus poblants deu Larzac, on lo boish e l'aulha que seràn mei apropiats.

Un flòc d'auherir a la vòsta hemna ? Plantatz un rosèr.

E vosautes Daunas, un present de har au vòste òmi ? Ua longor de ceba de plantar e de recòltar. De segur, que desvelharà en eth l'enveja de tornar au plaser de la tèrra. Cada sortida que serà lo parat de trobar navèths plants.

Atau, en partir d'ua longor de ceba que'vs trobaratz dab longors diversas e variadas de tomatas, de saladas, de tecons, de rrafolets, de cogoms, d'ahragas, de melons e autes plasens de la natura.

Alavetz, anatz-i qu'ei lo moment, hicatz tots los vòstes gants (si avetz paur deus talòs) e a las vòstas hossinas !

Anaís Blanc, Magalí Comby e Sandrina Montheil Casanave

Mot valisa

Dins l'encastre d'una «mesa en boca» (moment en debuta de jornada), experimentèrem «lo mot valisa». Lo jòc consistissiá en associar dos mots : la darrièra sillaba del primièr mot deu èsser la meteissa que la primièra del segond mot. Atal, farguèrem de mots novels, amai lor definicion.

Vos presentam qualques produccions de las dietz drollas de Damas:

Un odormir : perfum leugièr per apasimar los nenons.

Un aucèltic : ausèth qui canta e dança unicament sus musicas escosesas.

Una maridabletejada : persona qui a despasat l'atge limit de's maridar.

Esplafonar : accion de far sautar un quicòm que se pegue al plafon. Exemple : lo pescajon.

Un braudejargàs : accion aventurosa e de còps que i a perilhosa: cercar un bartàs espés per anar cagar.

Una estelaurada : una estèla ont lo pichon prince a laurat la tèrra per ne far son òrt.

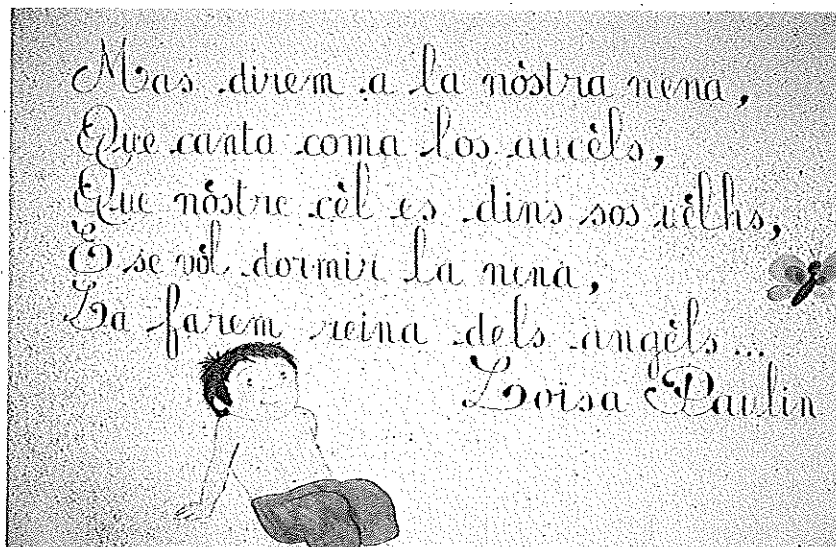
Un plajacint : plaja cobèrta de flors salvatjas que se trapa al país de «Bisonors».

Joana Joves Lara, Laëtitia Faure, Sofia Vialade, Laurença Amoura e la còla

Loïsa Paulin: aucelon de Tarn

Sus la rota de Burlats passèrem a Realmont, vila de Loïsa Paulin.

Foguèt esmovent, per la nòstra còla de veire lo nís d'aqueste aucelon de Tarn...Sa poèsia pels enfants parla un occitan simple pròche de la natura e plen d'amor...

La poètesa nasquèt en decembre 1888. Foguèt regenta dins Tarn puèi en Lemosin. Prenguèt posicion dins la resisténcia pendent la segonda guèrra. Aprenguèt l'occitan pichòta filha puèi decidiguèt de l'estudiar a Tolosa amb lo collègi d'Occitania. Ne faguèt sa lenga de creacion que representava per ela la lenga

de la poesia e de la doçor. Malauta e quasi òrba, prenguèt una retirada forçada a l'edat de quaranta ans. Coneguèt la renomada abans d'acabar sos jorns en 1944. Passèt son temps dins son vilatge natal ont dictava sas poèsias a sos amics. Sos poèmas son impregnats de la verdor, de la frescor e de la vida de la natura de son país. Tot aquò nos balha enveja de vos far legir qualques unes de sos verses...

Joana Joves Lara, Adeline Comes e la còla

Las Dietz drollas de Damas

Somari :

- Editorial	p. 1
- L'estampariá	p. 1
- La descobèrta del tambornet	p. 2
- Lo lengatge de las flors	p. 3
- Los moserons	p. 3
- Filheta	p. 4
- Un rai de solelh la chichomèia	p. 4

'Chabatz d'entrar

...dins lo numerò uech de nòstre jornau. A l'atrevador dau jorn vos prepausam de botar un rai de solelh dins vòstres topins. Avans de 'nar vos permenar per far la festa en òc. Puèi en percórrer las paginas seguentas vos convidam a partejar nòstra experiéncia de la practica d'un espòrt locau lo Tambornet.

Fin finala per vos pausar drubem la pòrta sus un brin de natura. Podretz culhir daus champanhòus e descobrir lo lengatge de las flors qu'encontra la poèsia d'una mamà e las daus calandrons de la classa de CP CE1 CE2 de « l'escòla dels falabreguièrs de Besièrs ». N'aprofiechan per mercejar Patrici Baccou, Xavier Ferre, e los mainatges coma los quaus avem cooperat d'oras longas per vos regalar de fuelhas estampadas emb totas nòstras mans e en colors. Tenetz vos fiers!

Joana Joves Lara e Alina Mérigot-Samouillan

Estampariá amb los calandrons dels Falabreguièrs

La classa de CP, CE1 e CE2 de Xavi Ferre nos aculhiguèt tres dimars de vèspre per que faguèssèm amassa una partida de lor jornal. Nos sèm despartits en cinc còlas ont los enfants èran segondats per doas adultas. Cada grop causiguèt un tèxt e creèt son illustracion. La tòca èra d'estampar son tèxt en cent exemplaris : una mitat per l'escòla e l'autra per vos ne faire aprofitar.

Quin plaser de se trapar de tinta sus la cara, las mans, los vestits... Tot aquò en s'amuser, en rire mas en trabalhar ça que la!

Nos sèm quitats en cançons per tancar la nòstra experiéncia en esperar la poder tornar viure.

Mercejam lo centre de formacion per nos aver permés de descobrir aquesta activitat, Xavi Ferre de nos aver dubèrt sa classa per inaugurar aqueste dispositiu e subretot un grand mercé als enfants per lor participacion e lor trabalh remirable.

Adelina Comes, Carolina Simon, Sandrina Montheil Casanave, Anais Blanc

Mercejam :

*Lèo Dusserwart
Inès Alasou
Maelis Delaplaco
Améd Alasou
Tosséf Maléhi
Victòria Butera
Lilò Baumes
Inès Perez
Elba Baumes
Pablen Lemèns
Maelac Kamil
Lumoria Eaglar
Lucia Guilbert
Enza Blanc
Maelòdia Schwartz
Jada Delabre
Nor Moschel
Maeli Maurin*

Jornal a gratis n°8, d'escampar pas per carrièra

APRENE, MVA, n°116. General Margueritte, 34500 Besièrs - tel: 0467287536 - aprene@aprene.org - <http://aprene.org>

Responsable de publicacion : Patrici Baccou - Cap redactora : Alina Merigot Samouillan

Mesa en pàgina : Alina Merigot e Sofia Vialada - Fòto : Igor Bantsimba - illustracion de l'ali : Magali Comby

La descobèrta del tambornet

Lo tambornet es lo descendent del jòc de pauma. Es un cosin del tennis e del ping-pong. Es un jòc tradicional que ven d'Erau e d'Itàlia.

Max Roqueta joguèt un ròtle màger dins lo desvolopament d'aquel espòrt al sègle XX. En 1939 fondèt la Federacion Francesa de Tambornet. Auèi es a s'expandir dins Occitània. Lo nombre de licenciats es a créisser e a l'ora d'ara i a 5 375 inscriuches, 50 clubs, 140 educators, 8 còlas de França e 6 nivèls de competicion.

Vos prepausam una ficha per conéisser melhor aquel espòrt.

Nombre de còlas	2
Nombre de jogaires	5 tamborinièrs per còla
Terren	Longor : 70 m a 80 m Largor : 18 m a 20 m Desseparat per una linha sens fialat.
Material	- Tambornet qu'es un cercle de 26 o 28 cm de diamètre compausat d'una tela tenguda per un junt e d'una punhada de cuèr. - Palma
Tòca	Las doas còlas se devon mandar la palma en causir d'estrategias de tustes e d'efièches per marcar de ponches per ganhar los jòcs puèi la partida.
Règla del jòc	Lo 5 jogaires se despartisson sul terren : 2 cordièrs, 1 al mitan e 2 al fons. Un tamborinièr servís e l'autra còla tòrna la palma. La palma pòt èsser tornarmandada siá a brand siá aprèp un rebomb. Los punts se comptan coma al tennis 15-30-45 e jòc.

Avèm adoptat lo tambornet e la palma aprèp mantuns jòcs.

Aprèp una iniciacion, joguèrem lo match de nòstra vida ! Mercejam Igor Bantsimba, animator de la federacion departamentala d'Erau, per la fòto (çai-sus) e sa paciéncia.

Per mai d'informacions, podètz contactar la Federacion Francesa de jòc de palma al Tambornet.

Laurença Amoura, Sofia Vialade e Laëtitia Faure.

Lo lengatge de las flors

Que desiratz ofrir flors mes ne sabetz pas las quaus. Lo lengatge de las flors que'ns permet d'exprimir los nòstes sentits d'un biais fòrça delicat, cada flor qu'ei cargada d'un messatge particular que lo destinador e pòt causir de comprénguer o non.

La legenda que conta que lo lengatge de las flors qu'ei nascuda dens los harems orientaus, pr'amor las hemnas n'avèvan pas la possibilitat de comunicar dab l'exterior.

Lo lengatge de las flors qu'estó introdusit en Euròpa en 1718 per Lady Wortley Montague, la hemna de l'ambaishador anglés de Constantinòple.

Aciú, que trobaretz quauquas paraulas de flors :

Ròsa roja : passion

Bèra de nueit : discrecion

Ròsa ròsa : amor

Tista d'argent : indiferéncia

Ròsa blanca : puretat e refinament

Cocut : retard

Ròsa jauna : amor qui s'escapa e infidelitat

Immortèla : sovièr, noblessa

Azalèa : amor timide e gai d'aimar.

Geranium : sentits contrariats

Bèra de dia : faribolèr.

« Un simple espiar pausat sus ua flor e atau ua jornada emplenada de bonur. »

Céline Blondeau

« N'i a qu'aiman las flors e las bèstias pr'amor que son incapables de s'enténer ambe l'aute. » Sigrid Undset

« Qu'ei ua trista causa de pensar que la natura parla e que l'òme n'escota pas. »

Victor Hugo

Sandrina Montheil Casanave e Carolina Simon

Los mosserons

Lo vertadièr mosseron s'apela lo Tricholome (o Calocybe) de la Sant-Jòrdi.

Tre lo començament del mes d'abril e se la luna i es favorable, aqueste campairòl es cercat per totes los « òmes dels bòsques ».

Creis a l'entorn de la Sant-Jòrdi (lo 23 d'abril), al ras dels bòsques, de las rotas o tanben dins los prats ont fòrman de « redonds de bruèissas. »

Lo mosseron se desvolopa tostemp en gropes de mantunes individus. Son sovent de talha modèsta. Es plan de lo daissar se desvolopar pendent qualques jorns quand lo descobrissèm, per profiechar mai tard de sos vesins mai pichons que seràn alara prèstes. Aqueste excellent comestible es l'una de las primièras fruchas de la sason pel « caçaire de campairòls ».

Son capèl mesura de cinc a quinze centimètres de diamètre. Es de color blanca e sas lamas tanben. Lo pè es espés e plen.

Anaís Blanc e Carolina Simon

Filheta

Pantaise de sarrar tas petitas manetas,
De far clacar un poton gaujós sus ta jauta redonda,
Per te dire que t'aime,
Per te dire que voudriá crocar emb tu un moment de vita,
Per partajar tas jòias simples.
Voudriá te chantar tot siau a l'aurelha,
Ma chançoneta doça que te mena au país
Dau merchant de sable, de las estelas, e daus motons.
Voliá nonmàs te dire que sèi pas 'quí,
Que languisse de te tornar trobar doman...
Visa las estelas, ma petitona pepeta,
Puèi barra los uelhs e pensa fòrt,
sentiràs un calinós estrech de mamà.

Anonime

Un rai de solelh dins vòstre sieton: La Chichomèia

Profiechatz de l'arribada de las primièras colors d'estiu sul mercat e d'una passejada en garriga per tornar a l'ostal amb un ramelet de farigola en flor... per sortir lo topin en fonda...

Ingredients: Pomas d'amor, merinjanas, pebròts roges e vèrds, cèbas, alhs de Lautrec, òli d'olivas, farigola.

Far confir de cèbas dins una topina amb d'òli d'olivas, un còp fondut botar de costat. Puèi far fregir los pebròts talhats en correja e los reservar.

Copar las merinjanas en cubas e las far còire al meteis biais. Pelar las pomas d'amor (las podètz far esperbolidas rapidament abans se volètz), puèi en tròces bèls las botar dins l'òli d'olivas e apondre aprèp qualques minutas las autras ortalissas ja cuèchas. Mesclar, apondre la farigola e l'alh talhat pichòt o gròs en seguir lo vòstre gost.

Daissar confir e plan confir... regalatz -vos!

Lendeman, tastatz la freja o caufatz-la tornamai, es un regalís...

S'acompanha aisidament de çò qu'avètz jos la man, un uòu fregit, grasilhadas de tota mena carn o peisses, d'un platat de pastas, de rís, d'ensalada verda... s'acomòda de tot, per far venir l'estiu ençò vòstre.

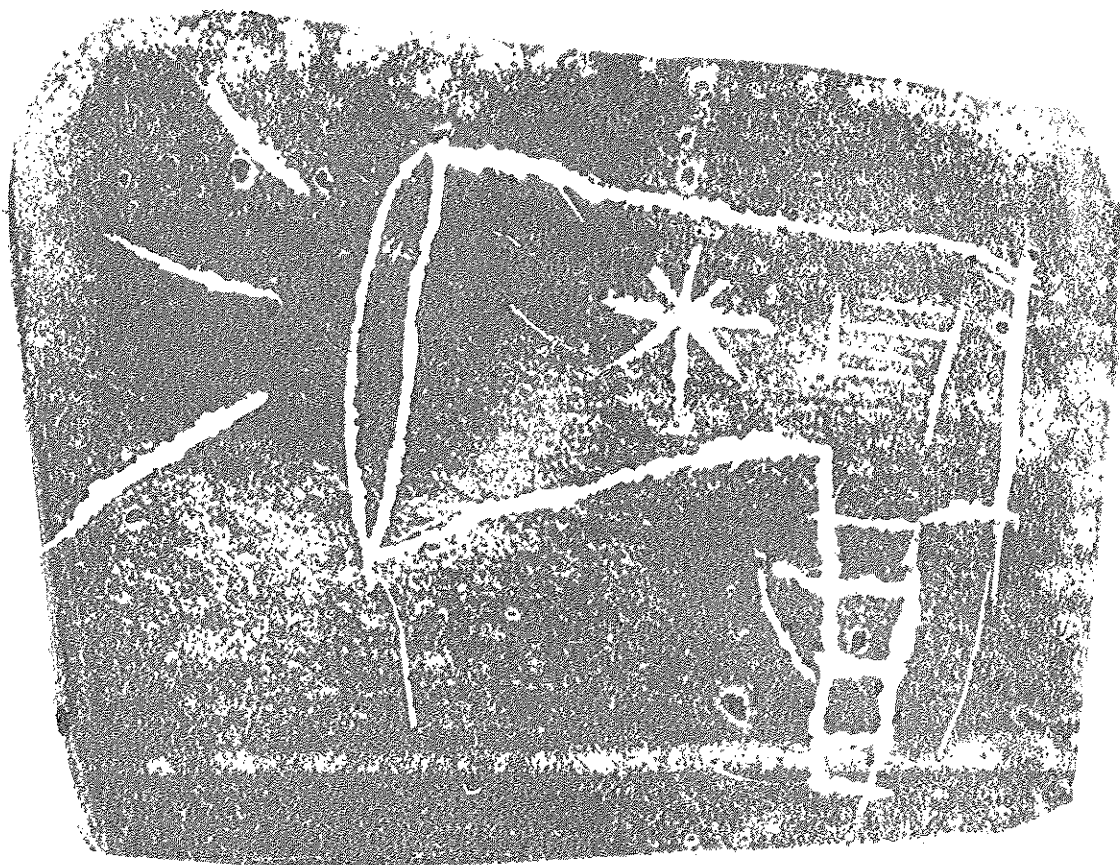
Joana Jouves Lara e Magali Comby

★ LO

PORTAVOIZ

JOURNAL DE LA CLASSE

ce2 Ce1 CP

CAJANDRETA

FALABREGUIERS

Genièr-març 2011

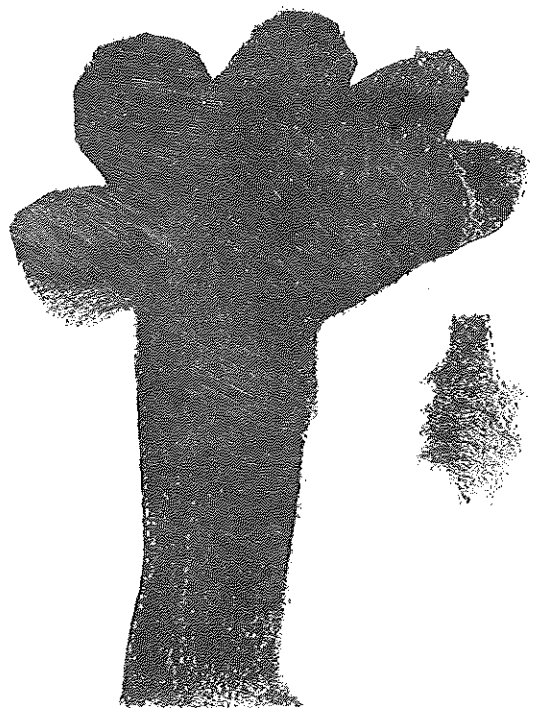
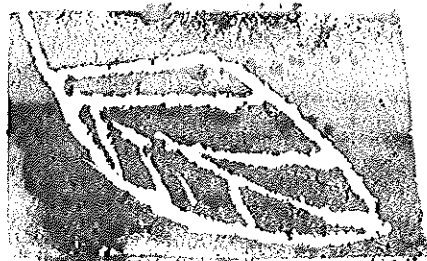
PRÈTZ ; 2 eUROS

Dans la forêt on se
recueille,
L'automne passe sans un
bruit.

Triste est la chute des
feuilles,

Et dure est la chute
des fruits.

Mèjis Delaplace

De qu'as còr ?

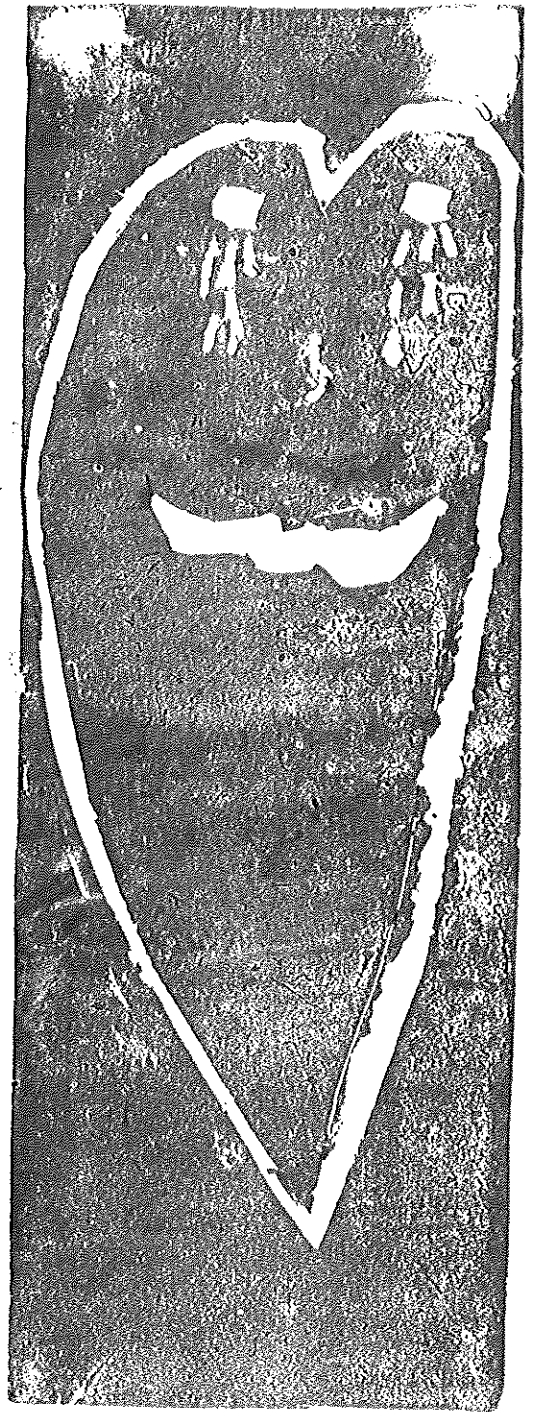
Ai pas res.

Just un chagrin.

Un chagrin ?

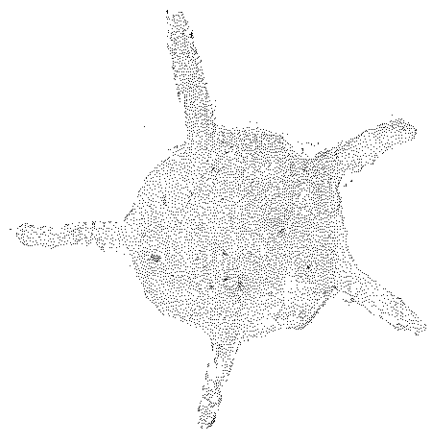
Mas perqué ploras ?

Plori perque ploras.

Elèa Baumes

Nor

La mer n'est jamais en colère.

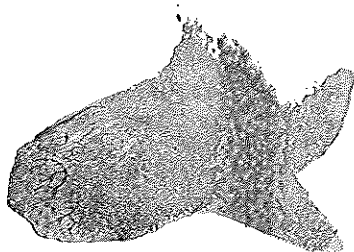
Les coquillages n'ont pas d'âge.

Le sable n'est jamais sur la table.

Le parasol n'a jamais d'auréole.

Les dauphins ne mangent pas
de pain. Les maillots prennent

le bain. Lucie Guilbert

Polit campairòl

**Campairòl, campairòl
polit campairòl**

Dança, dança, dança

Per l'eternitat.

Enza Blanc

**Grelha, greiha
Pichòt avocat
Te tremparem
Dins lo chocolat.**

Mèli Maurin

Las Dietz drollas de Damas

Somari :

Editorial e poèsiap.1

Minjar lo Torinp.2

Las fèstas occitanasp.2

Letra a Charlíp.3

Nòstra annadap.4

*Ua pièla de
mercejaments.....p.4*

Pichona poesia

Un ser au clar de luna

Visam las estelas

Mans dins las mans

Los uèlhs estelatz

Las pensadas se son envoladas

Las mans se sarran

Los uèlhs se crozan

L'espíada parla

Dins l'ombra de la nuèch

Partajam la plenituda

D'aqueu moment de bonur.

Alina Merigot

Fín d'annada

L'annada s'acaba e le jornau tanben. Qu'ei la setmana de las avaloracions qui marcan la fin de nòstra polida aventura. Coma las vacances van arribar lèu, que poderatz arremarcar le ton mès leugèr que de costuma de nòste jornau. Trobaretz un abans gost ambe las hèstas d'òc, un pòc de romantisme e de nostalgia ambe la poesia, la nòstra annada e les mercejaments; e enfin un pòc d'umor ambe la letra a Charlí e le torin.

Bona lectura e a un còp que ven !

Adelina Comes e Carolina Simon

*Journal a gratis n°9, d'escampar pas per carrièra
APRENE, MVA, n°116. General Margueritte, 34500 Besièrs
tel: 0467287536*

aprene@aprene.org - <http://aprene.org>

Responsable de publicacion: Patrici Baccou

Cap redactora: Joana Jouves-Lara e Carolina Simon

Mesa en pàgina: Joana Jouves-Lara e Carolina Simon

Mínjar lo torín

Que quò's aquel afar, lo torín ?

Quò's un qualqueres que se mínja e que se fa emb quasi res (un pauc de pan negre, de cebas, de l'aiga e de còps de gòlças¹) coma ben de causas en Perigòrd . Dempuèi de sègles, la tradicion vòl qu'a cada còp qu'un maridatge se fa, los maridats son revelhats dins la nuèit per los vesíns e la família per mínjar lo torín. Es una vièlha tradicion populara que contunha encara de se perpetuar. Ara, lo torín se pòrta totjorn pendent la primièra nuèit del maridatge mas, se pòrta tanben a cada còp que l'enveja de peïrolar se presenta. Per exemple, après una serada de belòta, lo monde que son encara en trin de bèure un còp se dison que seriá plan d'anar portar lo torín a las personas que son jà partidas o a de conneissenças comunas. La sopa preparada, tot lo monde monta en veitura e s'en va revelhar las personas causidas al son del tarabust de defòra.

La tòca es de passar çò que demora de la nuèit a rire, beure e plan mínjar entre amics. Se l'enveja vos ven de venir tastar lo torín, benleu qu'emb un pauc d'astre, traparetz de monde per vos far la mica.

¹ ail

Anais Blanc e Laëtítia Faure

Las fèstas occitanas

Vist que sèm quatre filhas per faire l'article e que venèm de tres regions diferentas, vos anam presentar un pichon torn d'horizont de las fèstas occitanas del Lengadòc, del Vòlvestre e del Bearn.

En Lengadòc, las fèstas occitanas mantenen de tradicions que se son enrequesidas amb lo remenadis de las culturas mediterraneas. Aquestas manifestacions son un mescladis de tradicions paganas e de crenenças religiosas.

En 1999, la vila de Besièrs signèt una Carta per promòure la lenga e lo patrimoní occitans. D'aquò es nascut Fèsta d'òc que se debana cada an al mes de julh.

A Montrejau, al mes de març, son organizadas doas jornadas occitanas. Lo primier jorn d'escolans pòdon presentar espectacles de teatre, de cant e de dança seguit d'animacions. Lo segond jorn una corsa pedèstra vos í espera... e aprèp l'esfòrc lo reconfort amb un repais seguit d'un concert.

En Bearn a la fin del mes d'agost, pensatz d'aprofeitar di Hestiv'òc qu'es una fèsta dubèrta a totas las culturas. Aqueste eveniment foguèt creat de per l'enveja de faire viure lo patrimoní occitan al través dels cantz e de las danças. Pendent las cantèras, lo monde s'amassan per cantar en occitan e faire la fèsta cada primier dimècres del mes.

Podèm pas acabar sens mençonar Carnaval, plan segur, diferent dins cada canton d'Occitània, e pasmens ligat-pegat a l'eime occitan !

Adelina Comes, Sandrina Montheil Casanave, Carolina Simon, Anais Blanc

Letra a Charlí,

Dear Charlí, nosautras las dròllas de damas, venem aquí per tirar lo bilanç de las missions acomplidas.

Mission 1: Se descobrir las unas las outras e s'adoptar. Se suportar sens tròp se carpínhar tot lo long de l'annada.

Mission 2: Nos transmudar en jornalistas de tria.

Mission 3: Far lo « taxibrossa » dins Besiers de nuèch coma de jorn per se fraiar un camin entre las òbras.

Mission 4: estampar un jornal al biais de Celestin.

Mission 5: Saupre aprestar lo salmon fumat al biais de Janí Gilbert en tafurar las evidéncias e en turbinar de las neurònas...

Mission 6: Devenir d'artistas de nòstre interior prigond lo divendres de matin amb Mila.

Mission 7: S'acompanhar e partejar las erupcionsss d'emocionssss dels dimècres de matin jol contraròtle de Pascala e Brigida.

Mission 8: Nomenar cada pèira d'Enserunas al son de la votz de Roland Pécout.

Mission 9: Arrestar d'e... las moscas al conselh.

Mission 10: Penjar de ròsas al plafond del CIRDOC.

Mission 11: Far de gospel en occitan dins la capèla de Nissan.

Mission 12: Cantar coma d'aucèls dins Tarn.

Mission 13: Sortir la caissa a esplèches de Laetitia per far de Land Art en ivèrn e dins la carrièra Franklin.

Mission 14: Jogar las estars dins un film amagat que serà primat a « Canniandreta »

Mission 15: Traversar la mitat d'Occitània de naut en bas, de l'Adrech a l'Ubac, del Levant a Coejant tres còps per setmana.

Mission 16: Manjar de patanas frejidas matin e ser.

Mission 17: S'entraïnar per devenir championas internacionalas del mond intersideral del tambornet.

Mission 18: Convencer bailes e paissèls e se faire adoptar pels calandrons.

Mission 19: Capitar las avaloracions subretot sens revision.

Dear Charlie, amb totas aquelas missions acomplidas, esperam la validacion de l'operacion: nom de còdi 00A1.

PS: Conselham a las calandrinas venentas la cambra 7 per la vista excepcionala e lo chin del fogal.

Magali Comby, Laetitia Faure, Sofia Vialade,
Alina Merigot e Joana Jowes Lara

Nòstra annada

L'annada s'acaba, es lo moment de se virar sus la dralha percorreguda. Quin trabalh per encapar coneissenças e sabers que s'amolonavan al fial de l'annada ! En passar de classa en classa, de cicle en cicle, d'escòla en escòla, de vila en vila, de region en region, de quilomètre en quilomètre nos calguèt de vam e de motivacion. Foguèt un camin de descobèrtas de partatge e de dubèrtura. Agüèrem l'astre de far de polidas rencontras enriquissentas.

A flor e a mesura, lo long de nòstre camin, se bastiguèt una amistat. Entre rires e emocions visquèrem confrontacions e discutidas.

La còla Rosina de Pèira merceja sincerament totas las personas qu'ian participat a la nòstra formacion e los legidors de "las diètz dròllas de damas".

La còla

Ua pièla de mercejaments

A l'òra deu darrèr jornau de la còla Rosina de Pèira, que'ns vedem encantadas de mercejar totas las personas qu'ns son caras. Auriam volut lo dir mei sovent mes, a còps, los mots ne vienen pas aisidament, la timiditat que'è tròp grana o lo moment n'è pas lo bon.

Justament, aquesta fin d'annada que'ns permet de mercejar hòrt los nostes :

pairs bons

pairs

òmis

mainats

HERAIS

sòrs

nevots

vesins e vesias

amics e amigas

Ne desbremban pas los comercants de proximitat e, de segur, los nostes animaús qui, eths tanben, an patit de la nosta abséncia.

Qu'ian viscut dab nosautas ua annada cargada d'emocions, de tensions mes tanben de plaser.

Mercés, Mercé, Mercés !

Laurença Amoura e Sandrina Montheil Casanave